

**Aktualizacja sprawozdania dotyczącego
środków tymczasowych wprowadzonych
na podstawie Rozporządzenia Komisji (UE)
NR 312/2014 z dnia 26 marca 2014 r.
ustanawiającego kodeks sieci dotyczący
bilansowania gazu w sieciach
przesyłowych**

Lipiec 2016

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Stan rozwoju i płynność krótkoterminowego rynku hurtowego gazu	4
1.1. Obszar bilansowania krajowego systemu przesyłowego gazu wysokometanowego - KSP _E	4
1.1.1. Funkcjonowanie krótkoterminowego rynku gazu	4
1.1.2. Uczestnicy krótkoterminowego rynku gazu	5
1.1.3. Płynność krótkoterminowego rynku gazu	12
1.1.4. Działania bilansujące GAZ-SYSTEM	18
1.2. Obszar bilansowania Polskiego Odcinka Systemu Gazociągów Tranzytowych Jamał-Europa Zachodnia – SGT	20
1.2.1. Funkcjonowanie krótkoterminowego rynku gazu	20
1.2.2. Uczestnicy krótkoterminowego rynku gazu	21
1.2.3. Płynność krótkoterminowego rynku gazu	22
1.2.4. Działania bilansujące GAZ-SYSTEM	22
1.3. Obszar bilansowania krajowego systemu przesyłowego gazu zaazotowanego - KSP _{Lw}	22
2. Środki tymczasowe planowane do dalszego stosowania	23
2.1. Obszar bilansowania krajowego systemu przesyłowego gazu wysokometanowego KSP _E	23
2.1.1. Kryteria warunkujące wycofanie środków tymczasowych	23
2.1.2. Analiza skuteczności środków tymczasowych	24
2.1.2.1. Platforma rynku bilansującego	24
2.1.2.2. Tolerancja	25
2.1.3. Środki tymczasowe proponowane do dalszego stosowania	28
2.1.4. Działania planowane do podjęcia mające na celu wycofanie środków tymczasowych wraz z harmonogramem ich realizacji	28
2.2. Obszar bilansowania SGT	30
2.2.1. Kryteria warunkujące wycofanie środków tymczasowych	30
2.2.2. Analiza skuteczności środków tymczasowych	30
2.2.2.1. Platforma rynku bilansującego	30
2.2.2.2. Tymczasowa opłata za niezbilansowanie	30
2.2.3. Środki tymczasowe proponowane do dalszego stosowania	31
2.2.4. Działania planowane do podjęcia mające na celu wycofanie środków tymczasowych wraz z harmonogramem ich realizacji	32
2.3. Obszar bilansowania krajowego systemu przesyłowego gazu zaazotowanego KSP _{Lw}	32
2.3.1. Kryteria warunkujące wycofanie środków tymczasowych	32
2.3.2. Analiza skuteczności środków tymczasowych	33
2.3.2.1. Platforma rynku bilansującego	33
2.3.2.2. Tymczasowa opłata za niezbilansowanie	33
2.3.3. Środki tymczasowe proponowane do dalszego stosowania	34
2.3.4. Działania planowane do podjęcia mające na celu wycofanie środków tymczasowych wraz z harmonogramem ich realizacji	34
3. Podsumowanie	35

Wprowadzenie

W dniu 16 kwietnia 2014 r. weszło w życie Rozporządzenia Komisji (UE) NR 312/2014 z dnia 26 marca 2014 r. ustanawiające kodeks sieci dotyczący bilansowania gazu w sieciach przesyłowych (dalej: „Rozporządzenie” lub „BAL NC”). Rozporządzenie zawiera m.in. wytyczne odnośnie zasad bilansowania systemu oraz rozliczania ze Zleceniodawcą Usługi Przesyłowej (dalej: ZUP) z tytułu indywidualnego niezbilansowania. Operatorzy Systemów Przesyłowych w Unii Europejskiej (dalej: UE), w tym również Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. (dalej: „GAZ-SYSTEM” lub „OSP”), są zobligowani stosować zasady Rozporządzenia od dnia 1 października 2015 r.

Zgodnie z art. 45 Rozporządzenia, w przypadku braku dostatecznej płynności hurtowego rynku gazu ziemnego dla transakcji krótkoterminowych, a tym samym ograniczonej możliwości bilansowania systemu przesyłowego zgodnie z modelem docelowym przedstawionym w Rozporządzeniu, Operator Systemu Przesyłowego ma możliwość wdrożenia tzw. środków tymczasowych. Środki tymczasowe, są to dopuszczalne i przejściowe odstępstwa od zasad Rozporządzenia, a ich katalog został precyzyjnie określony w art. 47 - 50 Rozporządzenia.

Wdrożenie środków tymczasowych wymaga przygotowania przez Operatora Systemu Przesyłowego dokumentu potwierdzającego zasadność wprowadzenia proponowanych środków tymczasowych.

W dniu 10 czerwca 2015 r. Prezes Urzędu Regulacji Energetyki wydał decyzję (znak DRR-7129-2(13)/2014/2015/AN/MSi) o zatwierdzeniu „Sprawozdania dotyczącego planowanych do wprowadzenia przez GAZ-SYSTEM środków tymczasowych w związku z wejściem w życie Rozporządzenia Komisji (UE) Nr 312/2014 z dnia 26 marca 2014 r. ustanawiającego kodeks sieci dotyczący bilansowania gazu w sieciach przesyłowych”. Zatwierdzone sprawozdanie przewiduje stosowanie następujących środków tymczasowych:

- 1) **tolerancja niezbilansowania**, której poziom określa maksymalną ilość gazu możliwą do zakupienia lub sprzedania przez każdego użytkownika sieci w ramach rozliczenia niezbilansowania po średnioważonej cenie w odniesieniu do obszaru bilansowania obejmującego krajowy system przesyłowy gazu wysokometanowego;
- 2) **tymczasowa opłata za niezbilansowanie**, której metoda kalkulacji zastępuje metodę kalkulacji opłaty za niezbilansowanie dobowe wskazane w rozdziale V Rozporządzenia w odniesieniu do obszaru bilansowania SGT i obszaru bilansowania obejmującego krajowy system przesyłowy gazu zaazotowanego;
- 3) **platforma rynku bilansującego** oznaczająca platformę obrotu, na której operator systemu przesyłowego jest stroną wszystkich transakcji przeniesienia własności gazu w odniesieniu do wszystkich obszarów bilansowania.

Środki tymczasowe zatwierdzone do stosowania przez Prezesa URE decyzją z 10 czerwca 2015 r. obowiązują w okresie od godziny 6:00 dnia 1 października 2015 r. do godziny 6:00 dnia 1 października 2016 r.

GAZ-SYSTEM dokonał oceny skutków funkcjonowania poszczególnych środków tymczasowych, a także uwarunkowań ich stosowania, a następnie zgodnie z Art. 46 ust 3 BAL NC, GAZ-SYSTEM opracował niniejsze Sprawozdanie. Przewidziano w nim kontynuację stosowania środków tymczasowych w obszarach bilansowania, dla których GAZ-SYSTEM pełni funkcję operatora systemu przesyłowego.

1. Stan rozwoju i płynność krótkoterminowego rynku hurtowego gazu

1.1. Obszar bilansowania krajowego systemu przesyłowego gazu wysokometanowego - KSP_E

1.1.1. Funkcjonowanie krótkoterminowego rynku gazu

W punkcie wirtualnym zlokalizowanym w ramach KSP_E funkcjonuje rynek regulowany gazu ziemnego - giełda gazu na Towarowej Giełdzie Energii (dalej: TGE). Przedmiotem obrotu jest gaz wysokometanowy grupy E, którym handel odbywa się w obrębie następujących rynków:

- Rynek Terminowy Towarowy gazu (dalej: RTTg);
- Rynek Dnia Następnego gazu (dalej: RDNg);
- Rynek Dnia Bieżącego gazu (dalej: RDBg).

Z pośród wymienionych wyżej rynków, jedynie RDNg i RDBg są rynkami spełniającymi kryteria krótkoterminowego rynku gazu.

W zakresie rynku krótkoterminowego gazu handel paliwami gazowymi odbywa się dwa dni przed dniem dostawy dla dostaw realizowanych w trakcie weekendów (instrument RDNg GAS_WEEKEND), w dniu bezpośrednio poprzedzającym dzień dostawy dla dostaw realizowanych w trakcie całej doby (RDNg GAS_BASE) lub w dniu dostawy paliwa dla poszczególnych godzin w trakcie doby gazowej (RDBg)

W ramach wszystkich rynków gazu na TGE prowadzony jest obrót produktami przenoszącymi prawo własności gazu pomiędzy poszczególnymi uczestnikami rynku.

Na giełdzie gazu nie są oferowane produkty lokalizowane, czyli produkty, dla których dostawa lub pobór gazu są realizowane w określonych fizycznych punktach wejścia/ wyjścia do/z systemu przesyłowego.

Handel gazem na rynkach krótkoterminowych - RDNg i RDBg prowadzony jest codziennie. Od 1 października 2015 r. TGE wprowadziła zmiany w harmonogramie notowań na RDNg i RDBg. Zgodnie ze zmianami czas trwania poszczególnych sesji został wydłużony do godz. 15:30 i trwa odpowiednio:

- od godz. 9:00 do godz. 15:30 – RDNg,
- od godz. 8:00 do godz. 15:30 – RDBg.

W oparciu o wszystkie transakcje na RDNg wyznaczany jest indeks TGEgasDA. (do 29 lutego 2016 r. indeks funkcjonował pod nazwą: POLPX gas).

Na RDBg przedmiotem obrotu jest 19 instrumentów godzinowych na dostawę paliwa gazowego dla godzin od 11.00 do 5:00 (włącznie) danej doby gazowej (pierwsze 5 godzin doby gazowej jest nieaktywne). Obrót gazem na RDBg następuje w systemie notowań ciągłych w dniu dostawy paliwa gazowego.

Dla RDBg od 1 października 2015r wprowadzono indeks TGEgasID. Wyznacza on średnią ważoną wolumenem cenę gazu dla danej doby gazowej. Publikowany przez TGE indeks TGEgasID jest wykorzystywany przez GAZ-SYSTEM do wyznaczania średniej ceny rozliczenia bilansowania (CSRB).

Niżej przedstawiona została tabela porównująca podstawowe informacje dotyczące

funkcjonowania rynków krótkoterminowych na TGE.

Rysunek 1. Główne informacje dotyczące RDNg oraz RDBg w podziale na kluczowe obszary

Obszar	RDNg	RDBg
Przedmiot obrotu	Przedmiotem obrotu jest dostawa gazu w jednakowej ilości we wszystkich godzinach dni(a) dostawy (instrument typu BASE)	Przedmiotem obrotu jest 19 instrumentów godzinowych na dostawę paliwa gazowego dla godzin od 11.00 do 6.00 danej doby gazowej
Specyfika kontraktu	Jeden kontrakt odpowiada dostawie 1 MWh gazu w każdej godzinie dni(a) dostawy	Jeden kontrakt odpowiada 1 MWh gazu w danej godzinie dostawy
Prowadzenie obrotu	Obrót jest prowadzony w dniu poprzedzającym dzień dostawy od godz. 9:00 do godz. 15:30, natomiast dla kontraktów weekendowych obrót prowadzony jest na dwa dni przed dniem dostawy od godz. 9:00 do godz. 15:30	Obrót jest prowadzony w dniu dostawy od godz. 8:00 do godz. 15:30
System notowań	Notowania ciągłe	Notowania ciągłe
Indeksy	TGEgasDA	TGEgasID

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych TGE

1.1.2. Uczestnicy krótkoterminowego rynku gazu

Jako uczestnika krótkoterminowego rynku gazu na TGE należy uznać podmiot, który:

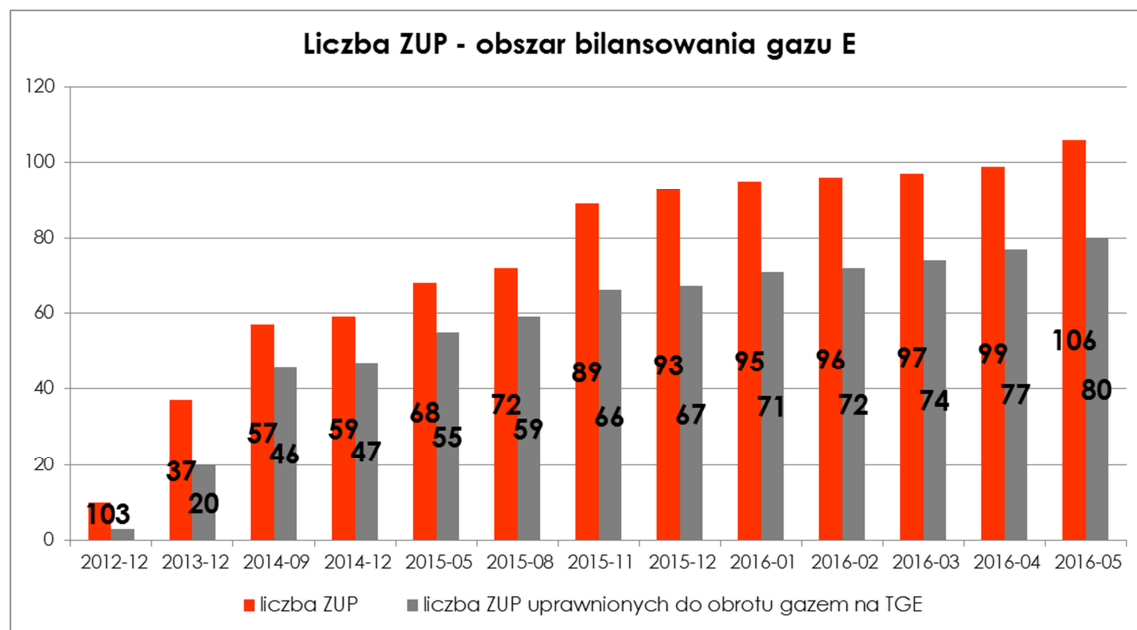
- podpisać umowę przesyłową z Operatorem Systemu Przesyłowego oraz otrzymać przydział zdolności w wirtualnym punkcie wejścia do / wyjścia z giełdy gazu na TGE (posiada status ZUP),
- uprawniony jest do prowadzenia obrotu gazem na TGE.

Od 2012 r., w związku z postępującą liberalizacją rynku gazu w Polsce, liczba ZUP dynamicznie wzrasta. Obecnie (stan na dzień 31 maja 2016 r.) na rynku gazu w KSP_E funkcjonuje 106 podmiotów, które posiadają status ZUP, a więc o blisko 50% więcej niż na koniec września 2014 r. i 10 razy więcej niż na koniec 2012r.

Nie wszystkie podmioty posiadające status ZUP uprawnione są do prowadzenia obrotu gazem na TGE. Zgodnie z danymi TGE, na dzień 31 maja 2016 r. 26 podmiotów posiadających status ZUP nie posiadało uprawnień do obrotu gazem na TGE i tym samym nie było można uznać tych ZUP za uczestników krótkoterminowego rynku gazu ziemnego na TGE.

Na rysunku 2 przedstawiono liczbę ZUP w latach 2012-2016 z wyszczególnieniem ZUP uprawnionych do obrotu gazem na giełdzie.

Rysunek 2. Liczba ZUP w latach 2012-2016 (obszar bilansowania gazu E)

Pomimo znacznego wzrostu liczby ZUP, w tym ZUP posiadających uprawnienia do obrotu gazem w ramach TGE, jedynie część podmiotów aktywnie uczestniczy w obrocie giełdowym (aktywny uczestnik rynku to podmiot, który zawarł w danym miesiącu przynajmniej jedną transakcję kupna lub sprzedaży na RDNg lub RDBg). Według stanu na dzień 30 września 2014 r., spośród 46 ZUP posiadających uprawnienia do prowadzenia obrotu na TGE:

- 24 podmioty (52,1%) aktywnie uczestniczyły w RDNg oraz
- 11 podmiotów (23,9%) aktywnie uczestniczyło w RDBg.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. spośród 67 ZUP posiadających uprawnienia do prowadzenia obrotu na TGE:

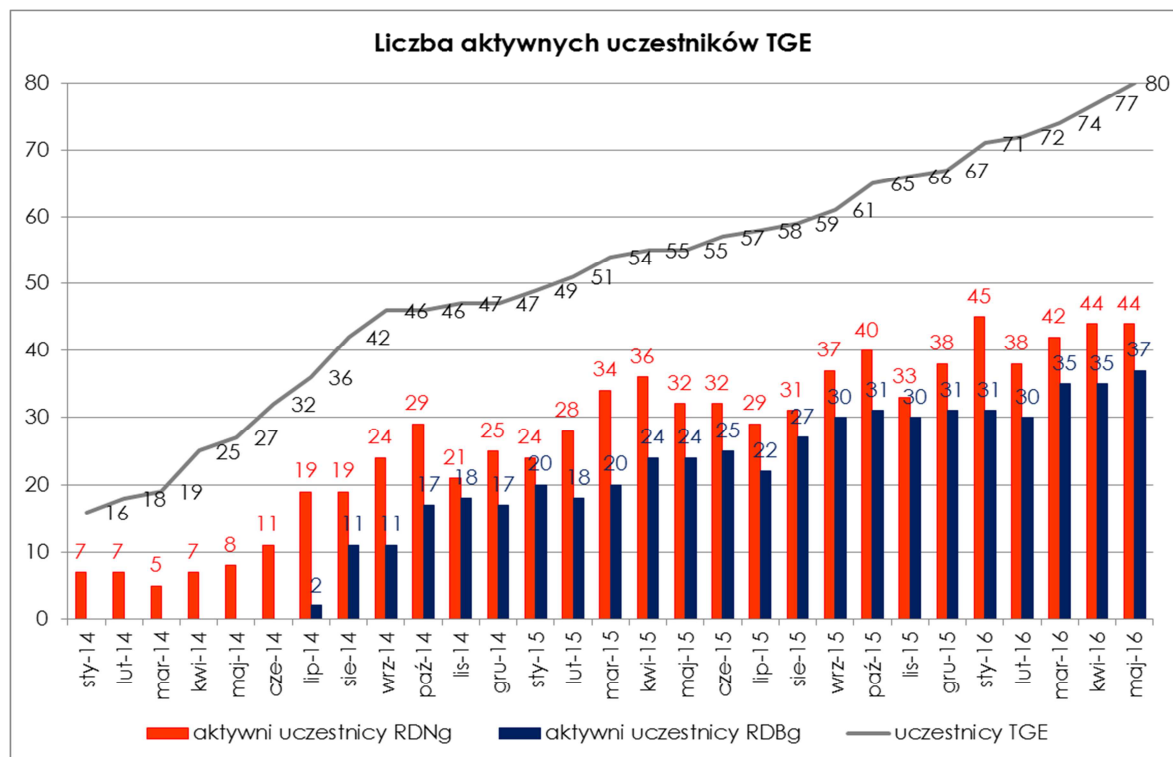
- 38 podmioty (56,7%) aktywnie uczestniczyły w RDNg oraz
- 31 podmiotów 46,3%) aktywnie uczestniczyło w RDBg.

Wg stanu na dzień 31 maja 2016 r. spośród 80 ZUP posiadających uprawnienia do prowadzenia obrotu na TGE:

- 44 podmioty (55,0%) aktywnie uczestniczyły w RDNg oraz
- 37 podmiotów 46,3%) aktywnie uczestniczyło w RDBg.

Na rysunku 3 zaprezentowano wzrost liczby uczestników rynku krótkoterminowego gazu w Polsce w latach 2014-2016, z wyszczególnieniem aktywnych uczestników rynków RDNg i RDBg.

Rysunek 3. Liczba uczestników obrotu na TGE oraz liczba aktywnych uczestników w latach 2014-2016.

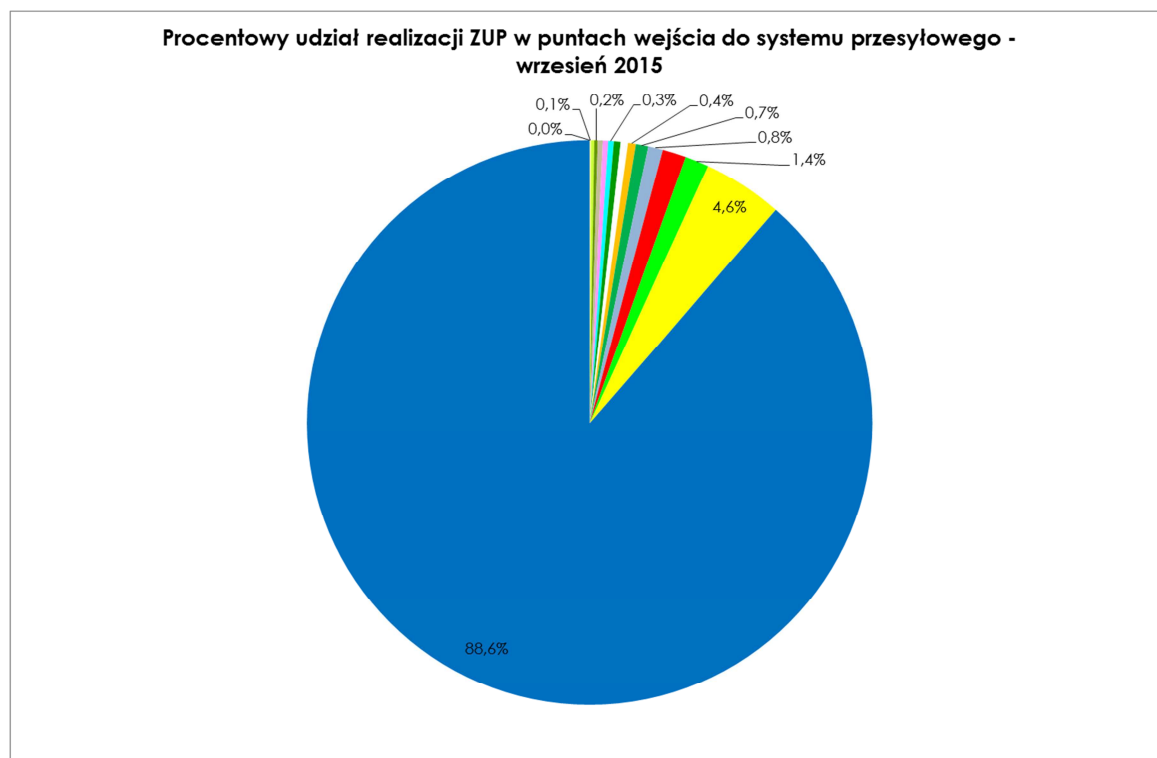

Źródło: TGE

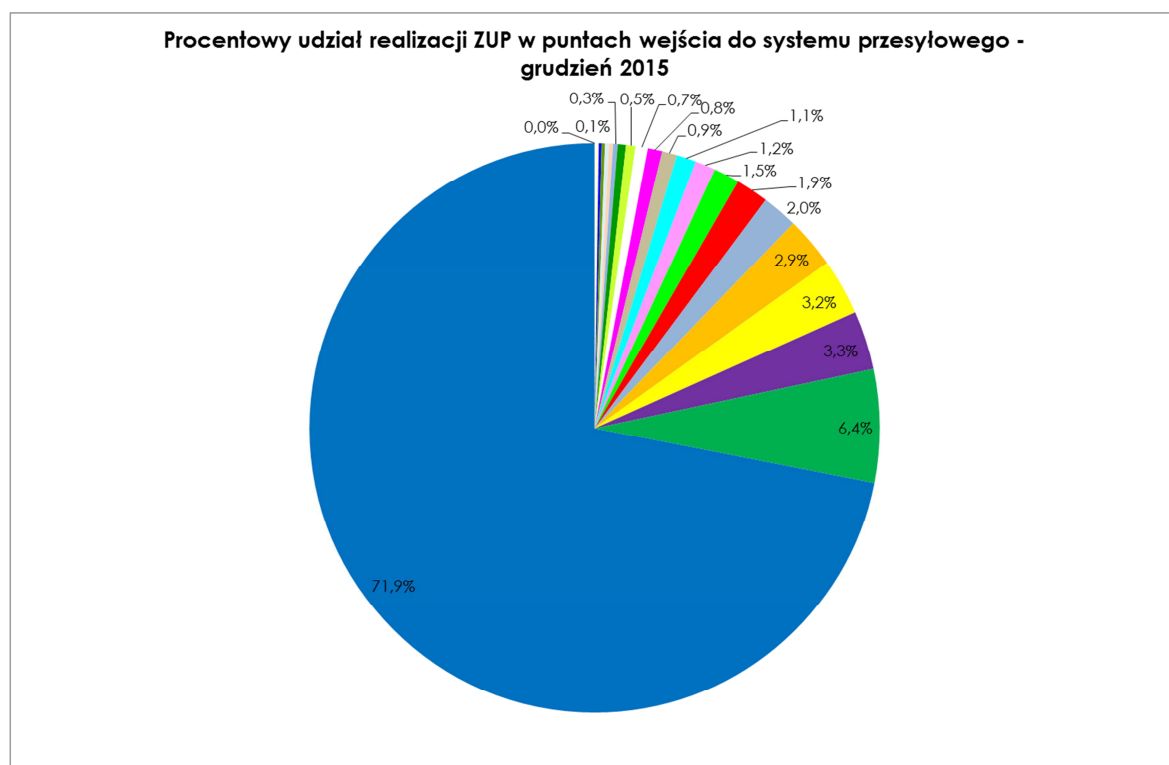
Na podstawie danych przedstawionych na rysunku nr 3 można stwierdzić, że w okresie, po wejściu w życie BAL NC, nastąpiła stabilizacja ilości podmiotów uczestniczących w RDBg z nieznacznym wzrostem od marca 2016. W zakresie RDNg ilość uczestników jest zmienna i bez jednoznacznej tendencji, aczkolwiek i tak 1,5 razy większa w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego.

Poniżej przedstawione wykresy przedstawiają udział poszczególnych ZUP w rynku usług przesyłowych, wyliczony na podstawie faktycznie transportowanego gazu w punktach wejścia do systemu przesyłowego i w punktach wyjścia z systemu przesyłowego.

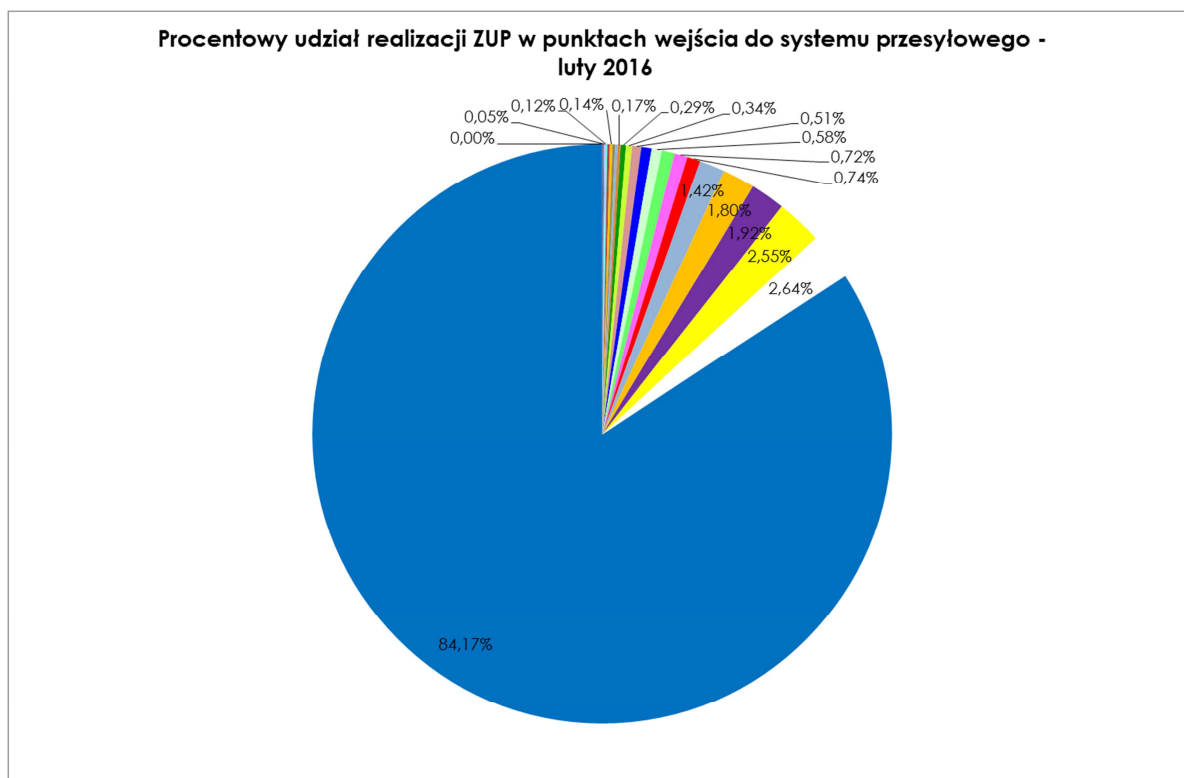
Rysunek 4. Procentowy udział realizacji ZUP w punktach wejścia z systemu przesyłowego we wrześniu 2015 r.

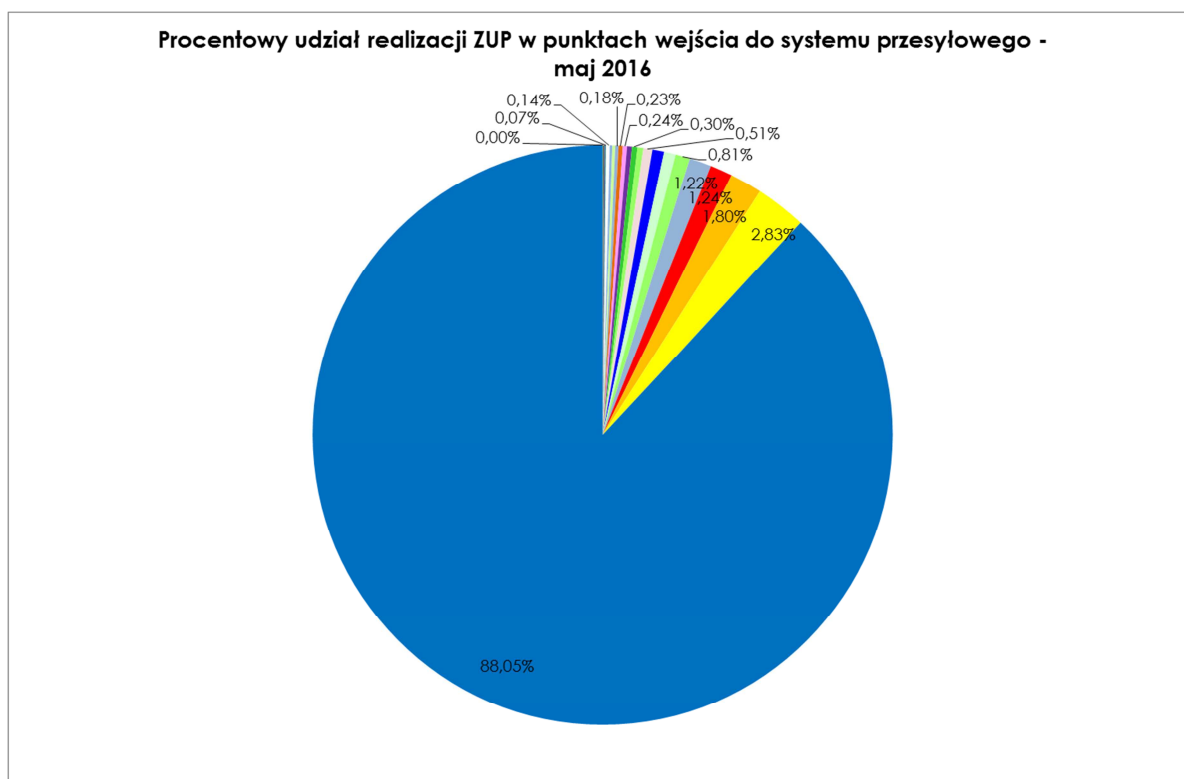
Rysunek 5. Procentowy udział realizacji ZUP w punktach wejścia z systemu przesyłowego w grudniu 2015 r.

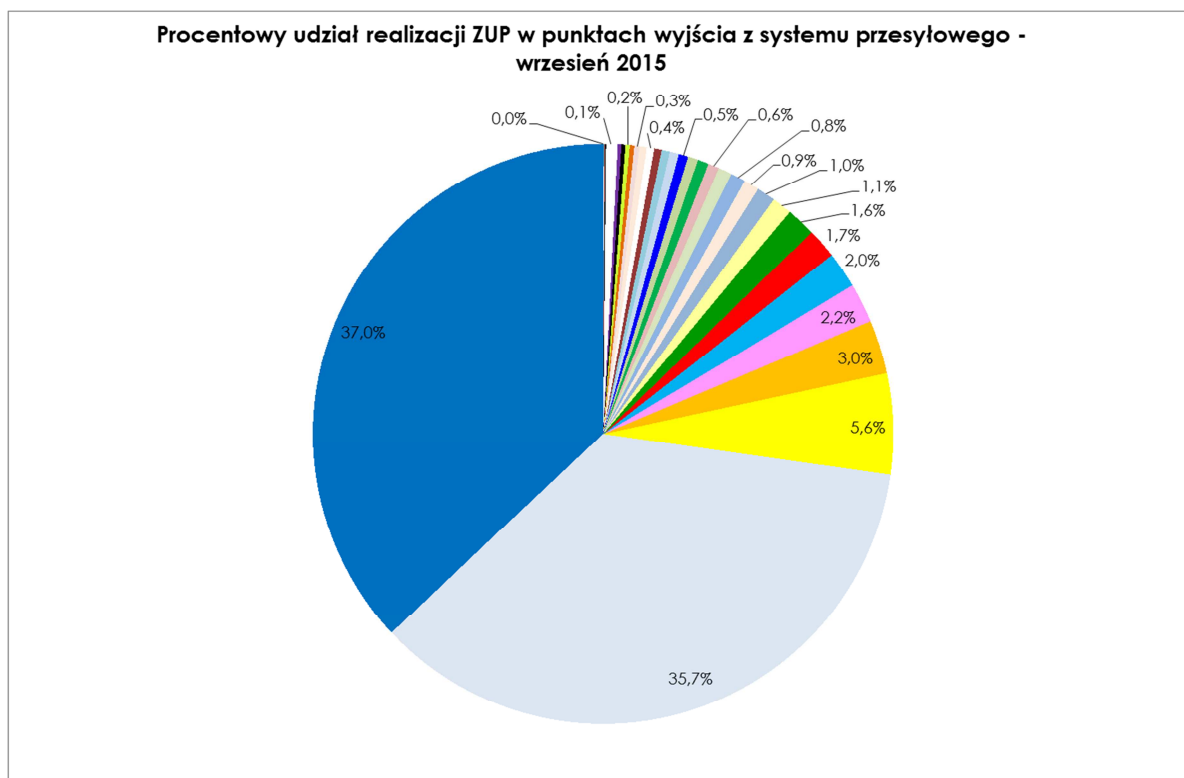
Rysunek 6. Procentowy udział realizacji ZUP w punktach wejścia z systemu przesyłowego w lutym 2016 r.

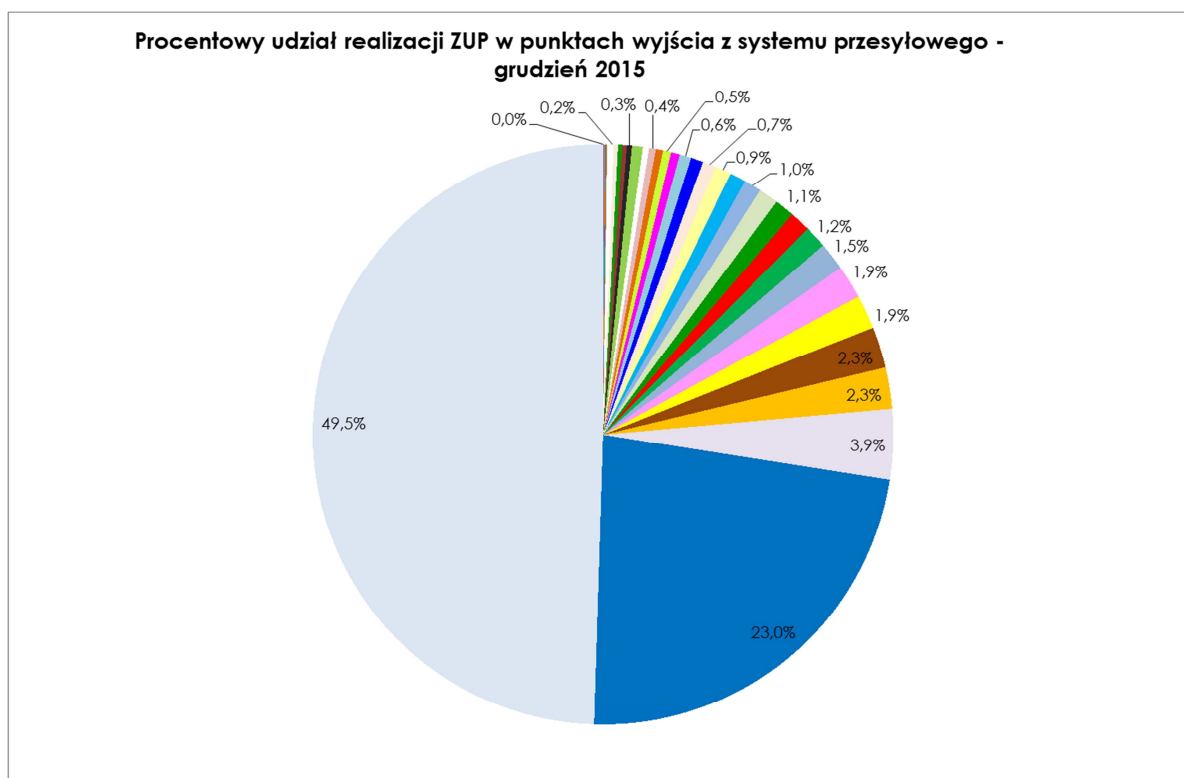
Rysunek 7. Procentowy udział realizacji ZUP w punktach wejścia z systemu przesyłowego w maju 2016 r.

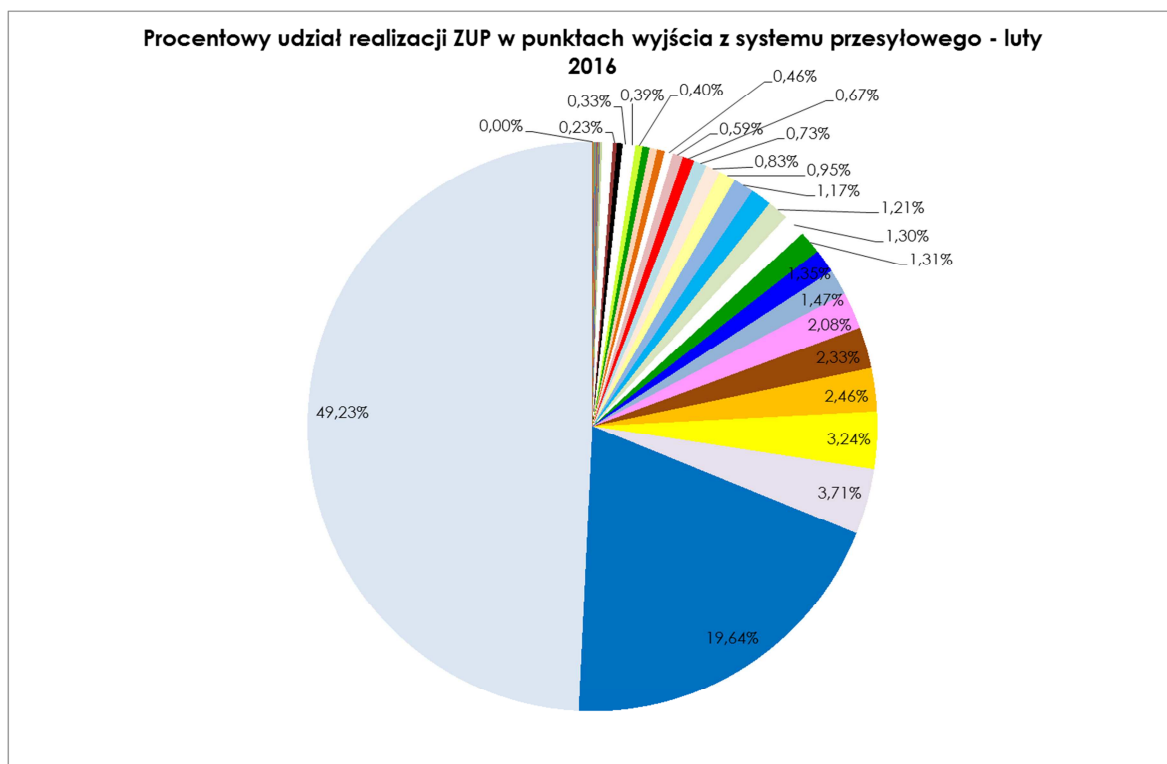
Rysunek 8. Procentowy udział realizacji ZUP w punktach wyjścia z systemu przesyłowego we wrześniu 2015 r.

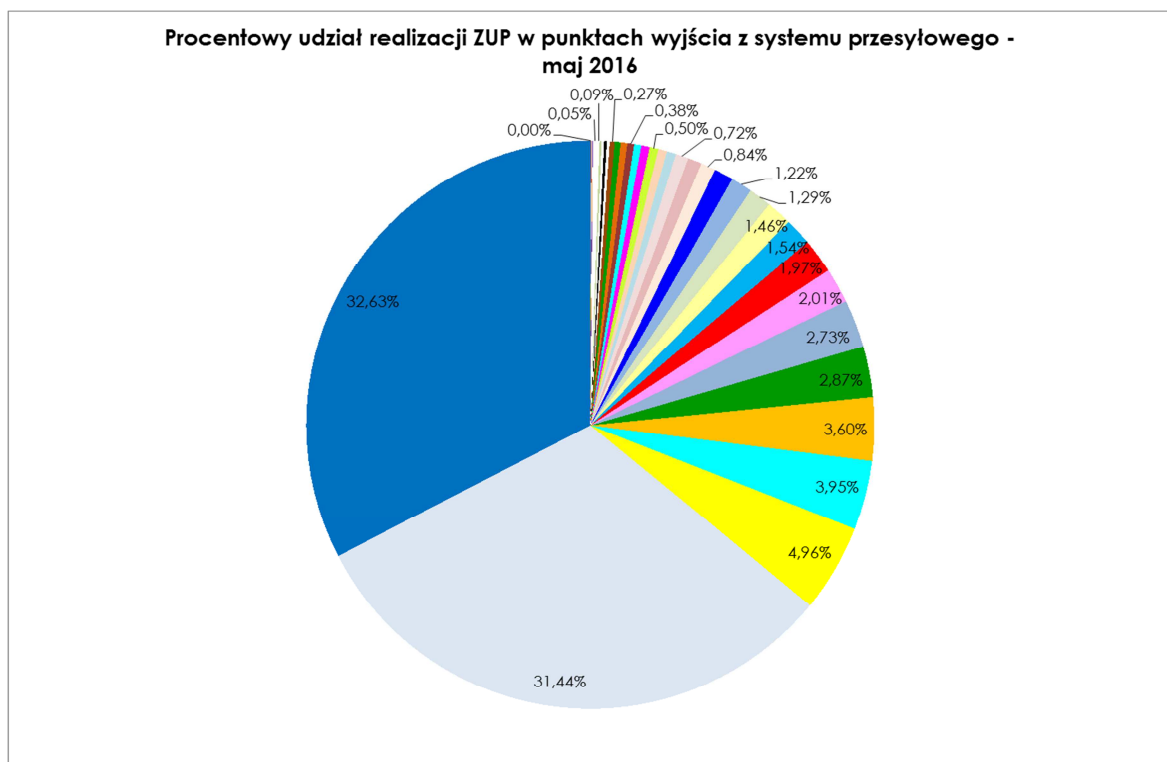
Rysunek 9. Procentowy udział realizacji ZUP w punktach wyjścia z systemu przesyłowego w grudniu 2015 r.

Rysunek 10. Procentowy udział realizacji ZUP w punktach wyjścia z systemu przesyłowego w lutym 2016 r.

Rysunek 11. Procentowy udział realizacji ZUP w punktach wyjścia z systemu przesyłowego w maju 2016 r.

Na rysunkach 4, 5, 6, 7 oraz 8,9,10,11 można zaobserwować zmiany dotyczące struktury udziałów w rynku poszczególnych podmiotów. W zakresie realizacji w punktach wyjścia z systemu przesyłowego do odbiorców końcowych i OSD można zaobserwować utrzymanie

całkowitych udziałów rynku dominującej grupy kapitałowej, przy jednoczesnej zmianie udziału wewnątrz grupy. Zgodnie z danymi przedstawionymi na rysunkach 2 i 3 potwierdzających zwiększającą się liczbę podmiotów działających na rynku gazu, obserwujemy zwiększenie rozdrobnienia udziałów w rynku wśród dostawców „alternatywnych”. W początkowej fazie analizowanego okresu zdecydowana różnica nastąpiła w strukturze realizacji w punktach wejścia do systemu przesyłowego (rysunki 4, 5), gdzie można zaobserwować, że udział podmiotu dominującego zmniejszył się do ilości odpowiadającej wyłącznie jego udziałowi (udziałowi grupy kapitałowej) w sprzedaży w punktach wyjścia. Natomiast w drugiej fazie analizowanego okresu (rysunki 6, 7) obserwujemy proces odzyskiwania dominującej roli importera przy jednoczesnym zachowaniu tendencji wzrostowej ilości podmiotów w punktach wyjścia (rysunki 8,9,10,11). Sytuacja ta jest wynikiem zmian zarówno w otoczeniu rynkowym związanym z pozyskiwaniem paliwa gazowego dla krajowego rynku oraz wzroście znaczenia i atrakcyjności TGE jako głównego miejsca pozyskiwania paliwa gazowego dla podmiotów aktywnie działających na rynku krajowym, co w ocenie uczestników rynku może stanowić realną alternatywę do przywożenia gazu z zagranicy.

Zmiany te pokazują, że warunki stworzone przez zastosowanie środków tymczasowych sprzyjają rozwojowi krótkoterminowego rynku gazu pod względem wzrostu ilości jego uczestników oraz wzrostu ilości „alternatywnych” dostawców gazu dla odbiorców końcowych.

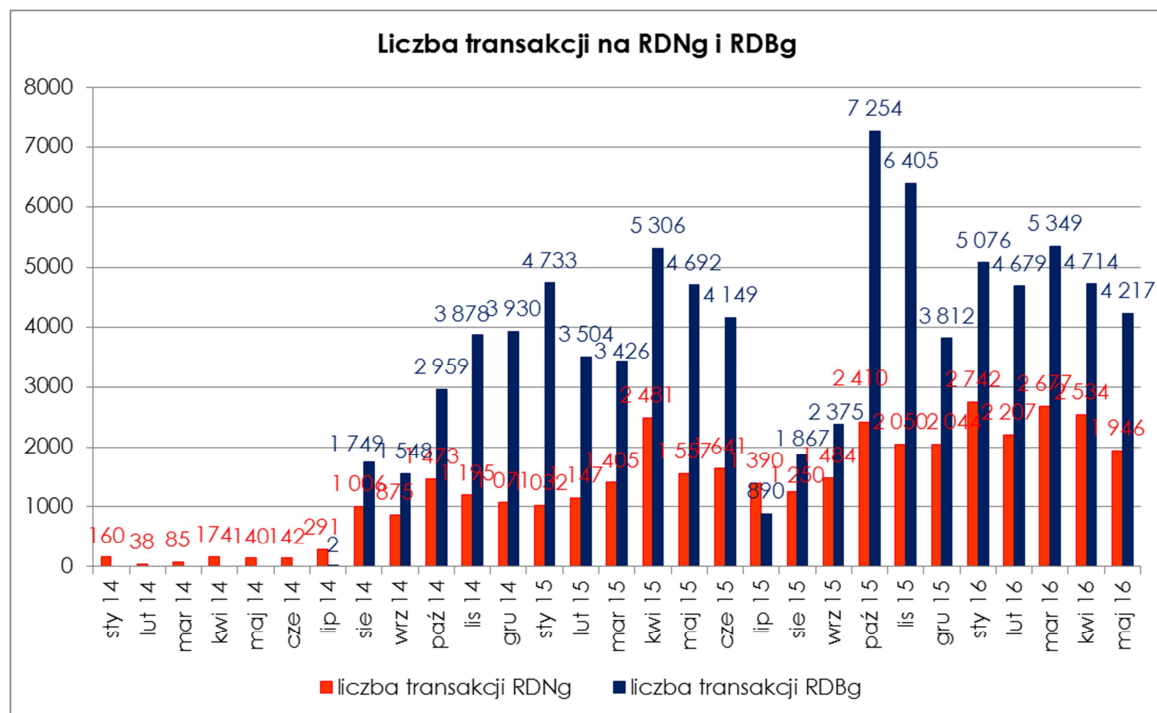
1.1.3. Płynność krótkoterminowego rynku gazu

Podstawowymi wyznacznikami płynności krótkoterminowego rynku gazu rekomendowanymi przez ACER w „European Gas Target Model 2” są:

- Liczba przeprowadzonych transakcji giełdowych,
- Wolumen obrotu gazem,
- Różnice w cenie pomiędzy ofertami kupna i sprzedaży oraz wolumeny ofert kupna i sprzedaży,
- Wskaźnik płynności (*churn ratio*),
- Wskaźnik płynności krótkoterminowej,
- Wskaźnik Herfindahla-Hirschmanna (HHI).

Na rysunku 12 przedstawiony został wzrost liczby transakcji zawartych na RDNg i RDBg w poszczególnych miesiącach w okresie styczeń 2014 r. – maj 2016 r.

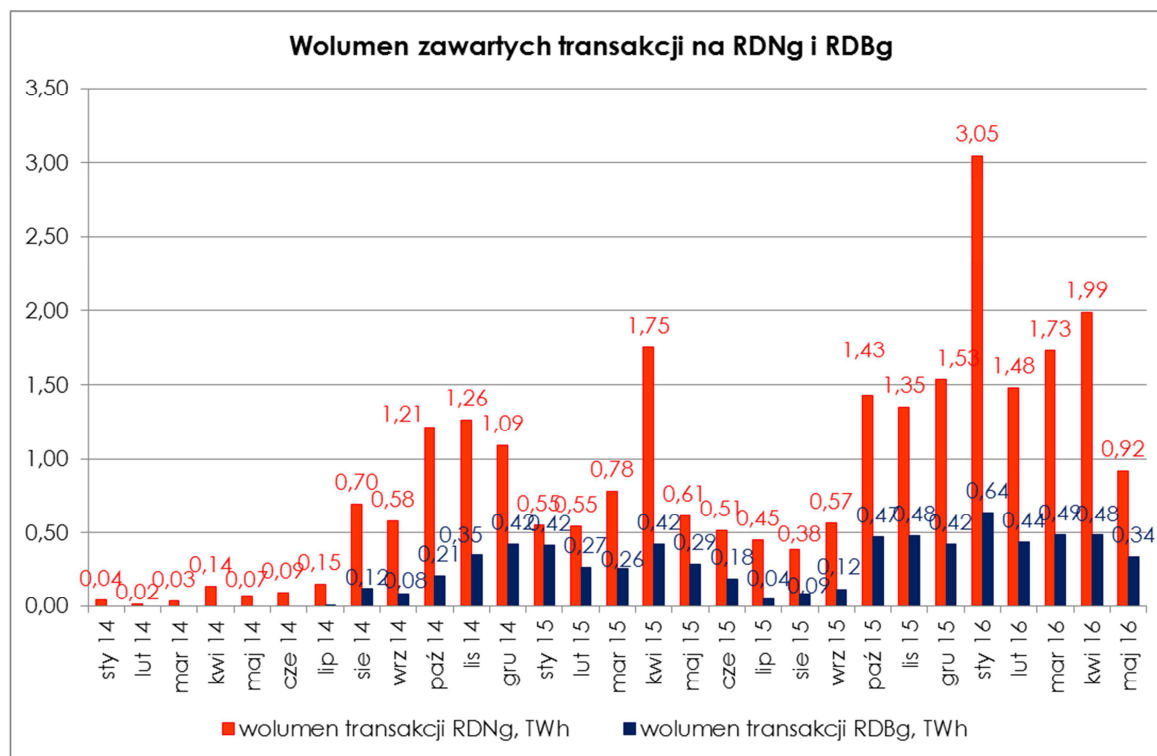
Rysunek 12. Liczba zawartych transakcji na RDNg i RDBg w okresie styczeń 2014 – maj 2016 r.

Źródło: TGE

Na rysunku 13 przedstawione zostały wolumeny obrotu gazem na RDNg oraz RDBg w poszczególnych miesiącach w okresie styczeń 2014 - maj 2016 r. W okresie od października 2015 r. można zauważyć wzrost wolumenów obrotu gazem na RDBg i RDNg w porównaniu do okresu sprzed wejścia w życie BAL NC.

Rysunek 13. Wolumen zawartych transakcji na RDNg i RDBg w poszczególnych miesiącach w okresie styczeń 2014 - maj 2016 r.

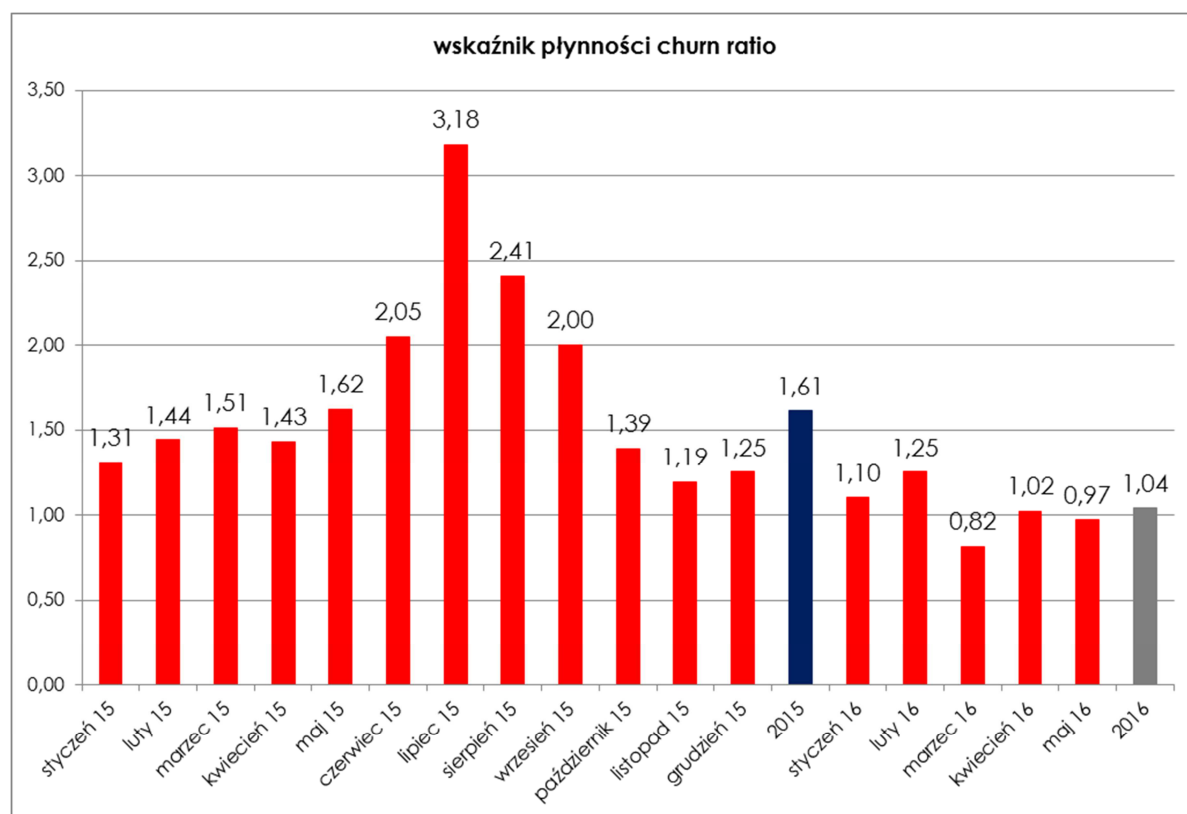
Źródło: TGE

Poziom płynności hurtowych rynków gazu oceniany jest także przy wykorzystaniu wskaźnika płynności (*churn ratio*). Wskaźnik ten jest kalkulowany jako iloraz wolumenu paliwa gazowego sprzedanego w transakcjach giełdowych i transakcjach na rynku OTC (*traded volumes*) oraz wolumenu paliwa gazowego fizycznie dostarczonego do punktów wyjścia z systemu przesyłowego (*gas demand*) w danym przedziale czasowym (zazwyczaj wskaźnik ten jest kalkulowany dla okresów rocznych).

Wskaźnik płynności jest syntetyczną miarą, obrazującą ile razy jednostka energii (gazu) była przedmiotem obrotu na rynku zanim nastąpiła jej rzeczywista dostawa do odbiorcy końcowego. Zgodnie z podejściem przyjętym przez ACER, rynek uznaje się za w pełni płynny, gdy wskaźnik płynności przekracza 8¹.

Na rysunku 10 przedstawiony został poziom wskaźnika płynności dla rynku gazu w Polsce w okresie od stycznia 2015 do maja 2016 r.

Rysunek 14. Poziom wskaźnika płynności dla rynku gazu w Polsce w okresie od stycznia 2015 r. do maja 2016 r.

Poziom wskaźnika płynności dla rynku gazu ziemnego w 2015 r. osiągnął największy poziom w lipcu 2015 r. Wynika to z największych obrotów na RTT w tym miesiącu. Roczna wartość wskaźnika płynności dla 2015 r. wyniosła 1,61, co świadczy o jeszcze relatywnie niskim poziomie płynności rynku gazu ziemnego w Polsce.

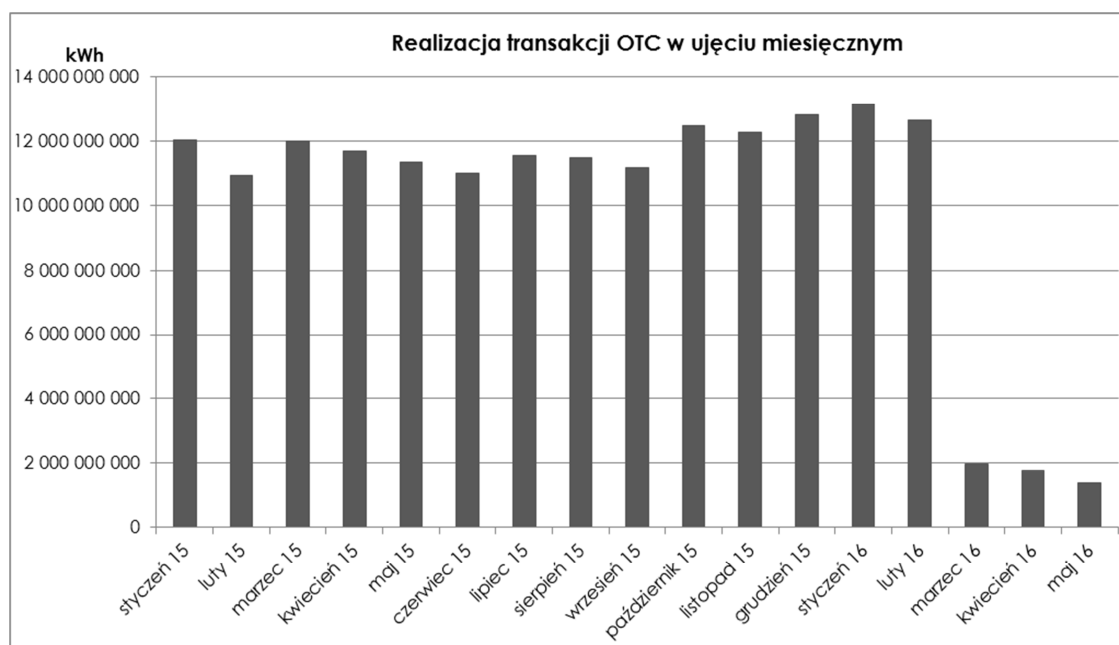
W pierwszych pięciu miesiącach 2016 r. poziom wskaźnika płynności był znacznie niższy od poziomu wskaźnika w analogicznym okresie 2015 r. W styczniu i lutym 2016 r. niski poziom wskaźnika płynności wynikał z niskich obrotów na RTT w porównaniu do ubiegłego roku. Z kolei w miesiącach od marca do maja 2016 r., niski poziom wskaźnika płynności wynikał przede wszystkim ze znacznie mniejszych obrotów na rynku OTC (ilości gazu zgłoszone

¹ Functioning wholesale gas markets – Objectives and criteria, ACER, May 2014

w ramach nominacji dla punktu OTC od marca 2016 r. są ponad 7-krotnie niższe od ilości zgłaszanych we wcześniejszym okresie). To z kolei spowodowane jest zmianą zasad wyznaczania tolerancji (DLN). Od 1 marca 2016 r., zgodnie ze zmienioną IRIESP, tolerancja jest wyznaczana w oparciu o ilości gazu wprowadzone do systemu lub/i wyprowadzone z systemu przesyłowego w punktach wejścia i wyjścia innych niż wirtualne punkty obrotu. Do lutego 2016 r., niektórzy ZUP wykorzystywali transakcje OTC do podwyższania poziomu tolerancji (DLN) dokonując wzajemnych transakcji zakupu i sprzedaży tych samych ilości paliwa gazowego w ramach danej doby gazowej. Takie działania pozwalały znacznie zwiększyć wartość tolerancji – gdyż tolerancja była wyznaczana jako 5% ilości wprowadzonych w punktach wejścia do systemu przesyłowego. Oznaczało to dla ZUP bardziej atrakcyjne rozliczenie za niebilansowanie.

Realizację transakcji OTC (na podstawie nominacji) w poszczególnych miesiącach od stycznia 2015 r. przedstawia rysunek 15.

Rysunek 15. Realizacja transakcji OTC w okresie od stycznia 2015 r. do maja 2016 r.

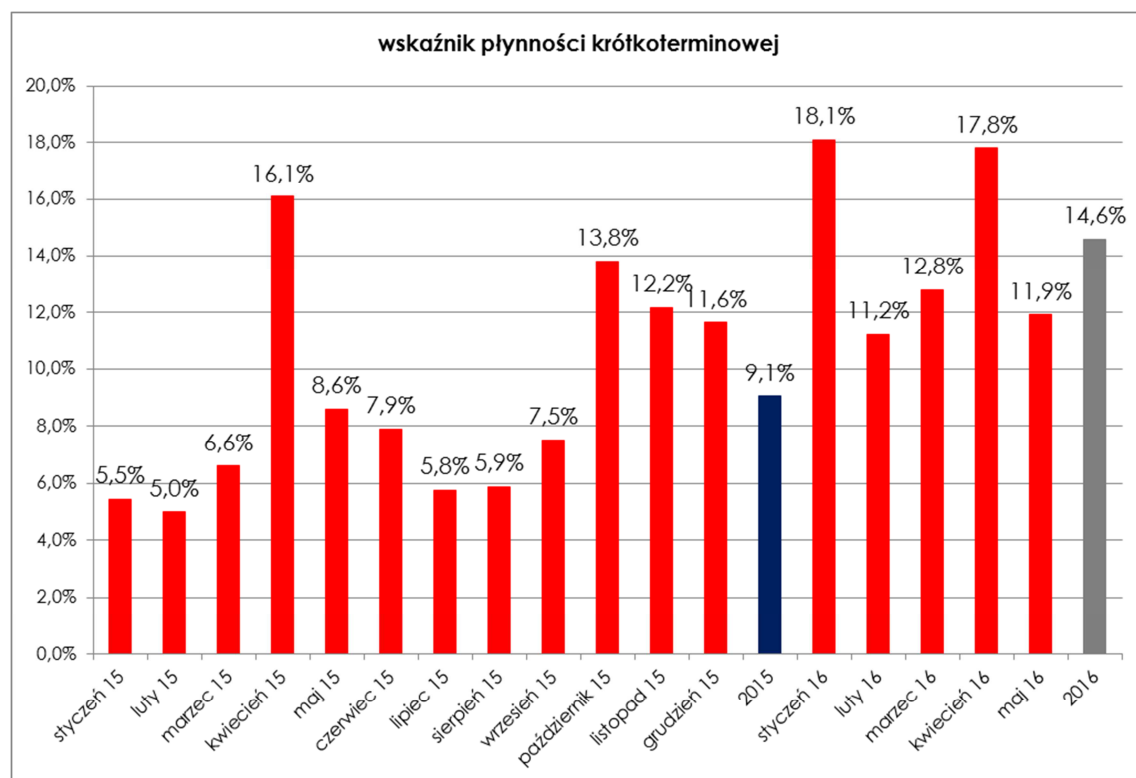

Do oceny płynności krótkoterminowych rynków gazu wykorzystywany jest dodatkowo wskaźnik płynności krótkoterminowej. Wskaźnik ten jest kalkulowany jako iloraz wolumenu paliwa gazowego sprzedanego w transakcjach krótkoterminowych (*SPOT traded volumes*) oraz wolumenu paliwa gazowego fizycznie dostarczonego do punktów wyjścia z systemu przesyłowego (*gas demand*) pomnożony przez 100%.

Wskaźnik płynności krótkoterminowej pokazuje jaka część gazu dostarczonego do odbiorców końcowych była przedmiotem obrotu na rynkach krótkoterminowych.

Na rysunku 16 przedstawiony został poziom wskaźnika płynności krótkoterminowej dla krótkoterminowych rynków gazu prowadzonych przez TGE w okresie od stycznia 2015 r. do maja 2016 r.

Rysunek 16. Poziom wskaźnika płynności krótkoterminowej dla rynku gazu w Polsce w okresie od stycznia 2015 r. do maja 2016 r.

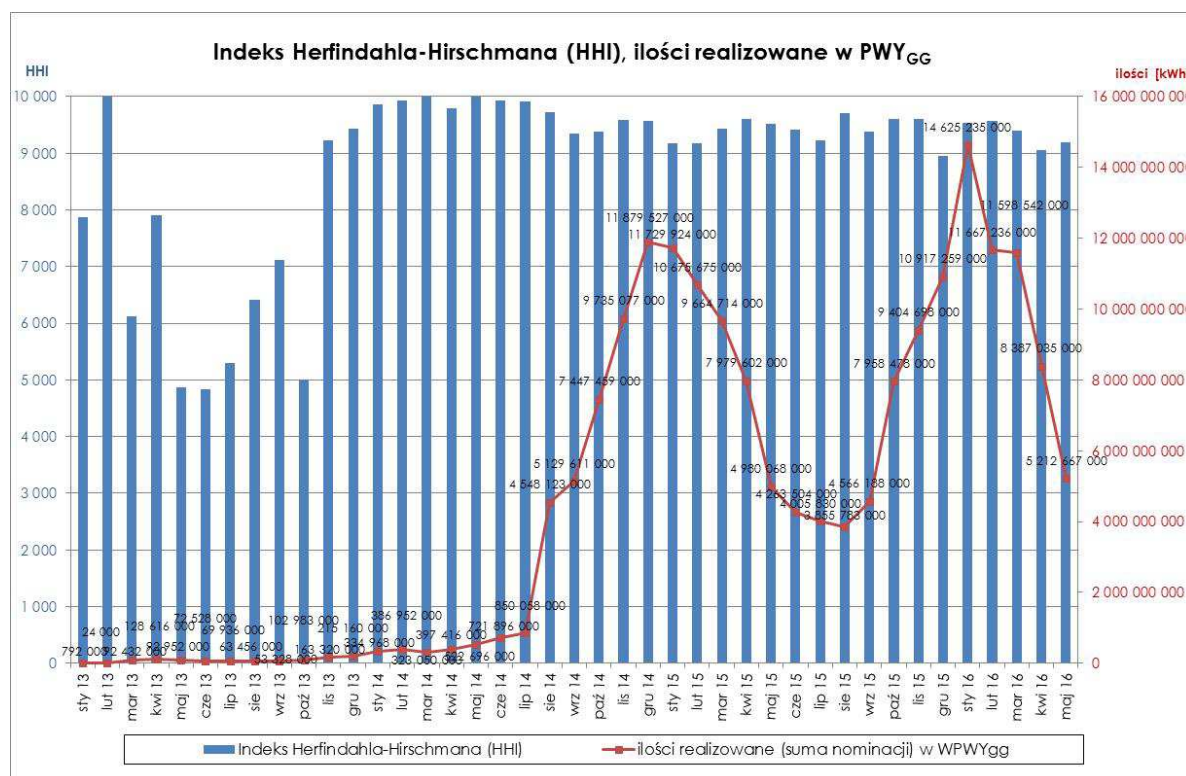
Źródło: TGE

Poziom wskaźnika płynności krótkoterminowej dla rynku gazu ziemnego w Polsce w ostatnim kwartale 2015 r. wzrósł do poziomu powyżej 10%. Wartość wskaźnika dla roku 2015 wyniosła 9,1%, co jest zauważalnym wzrostem w porównaniu do wartości wskaźnika w roku 2014 (ok. 4%). Największy poziom wskaźnika płynności krótkoterminowej odnotowano w styczniu 2016 r. (18,1%). Jest to spowodowane dużymi obrotami na RDNg w tym miesiącu. Wartość wskaźnika dla 5 miesięcy 2016 r. wynosi 14,6%.

Jednakże mimo wzrostu w porównaniu do 2014 r., poziom wskaźnika płynności nadal świadczy jednak o relatywnie niskim poziomie płynności krótkoterminowego rynku gazu w Polsce, w porównaniu do rynku brytyjskiego, gdzie w 2014 r. wskaźnik wynosił ok 30%.

Kolejnym kryterium oceny płynności i konkurencyjności rynku jest wykorzystywany przez ACER w analizach oceny płynności rynku („European Gas Target Model” - aktualizacja ze stycznia 2015 r.) indeks Herfindahla-Hirschmanna (HHI). Zgodnie z podejściem prezentowanym przez ACER w dokumencie „European Gas Target Model”, hurtowy rynek uznaje się za konkurencyjny i płynny, gdy index HHI nie przekracza 2000. Na rysunku 17 przedstawiony został wykres wartości HHI dla strony podażowej uzupełniony wartościami dobowych realizacji w WPWY_{GG} (nominacji składanych przez TGE wynikających z realizowanych transakcji).

Rysunek 17. Wykres wartości HHI dla strony podaźowej oraz ilości dobowych realizowanych na TGE.

Ze względu na posiadane przez GAZ-SYSTEM dane, parametry te obejmują wszystkie produkty, zarówno długoterminowe jak i krótkoterminowe. Wartości tych parametrów mogą ilustrować jedynie całościowy stan płynności rynku z punktu widzenia uczestników rynku. Ze względu na postanowienia art. 9 ust 2 BAL NC dla realizacji potrzeb bilansowania operacyjnego istotniejsze są parametry dla rynku dnia następnego (RDNg) i doby bieżącej (RDBg), jednakże w chwili obecnej GAZ-SYSTEM nie ma dostępu do tego typu informacji handlowych.

Porównanie parametrów oceny funkcjonowania krótkoterminowego rynku gazu w analizowanym okresie.

- Na krótkoterminowych rynkach gazu na TGE obrót jest możliwy od godziny 8.00 do godziny 15.30 (7,5 godziny w ciągu doby).
- Na krótkoterminowych rynkach gazu na TGE oferowane są wyłącznie standardowe produkty pozwalające jedynie na przeniesienie praw własności gazu pomiędzy uczestnikami rynku.
- Podmioty aktywnie prowadzące obrót na krótkoterminowych rynkach gazu na TGE:
 - we wrześniu 2015 r: 37,
 - w grudniu 2015 r.: 38,
 - w maju 2016 r.: 44.
- łączny wolumen obrotu na krótkoterminowych rynkach gazu na TGE (łącznie na RDNg i RDBg) wyniósł:
 - we wrześniu 2015 r. : około 683 GWh,
 - w grudniu 2015 r: około 1 957GWh,

- w maju 2016 r.: około 1 255 GWh.
- Poziom wskaźnika płynności (churn ratio):
 - w 2014 r. wskaźnik płynności polskiego rynku gazu wyniósł 0,61,
 - w 2015 r. wskaźnik płynności polskiego rynku gazu wyniósł 1,61,
 - w pierwszych 5 miesiącach 2016 r. wskaźnik płynności polskiego rynku gazu wynosi 1,04.
- Poziom wskaźnika płynności krótkoterminowej:
 - w 2014 r. wskaźnik płynności krótkoterminowej dla krótkoterminowych rynków gazu prowadzonych przez TGE wyniósł 1,9%,
 - w 2015 r. wskaźnik płynności krótkoterminowej dla krótkoterminowych rynków gazu prowadzonych przez TGE wyniósł 9,1%,
 - w pierwszych 5 miesiącach 2016 r. wskaźnik płynności krótkoterminowej dla krótkoterminowych rynków gazu prowadzonych przez TGE wyniósł 14,6%.

Na podstawie powyższych danych można odnotować prawie 3-krotny wzrost obrotów na krótkoterminowych rynkach gazu w grudniu 2015 r. w porównaniu do września 2015 r. W maju 2016 r. wolumen obrotów na krótkoterminowych rynkach gazu jest 2-krotnie wyższy w porównaniu do września 2015 r. W efekcie obserwujemy wzrost wskaźnika płynności churn ratio pod koniec 2015 r. (2,5-krotny), z ponownym spadkiem w 2016 r. spowodowanym niższymi obrotami, w szczególności na rynku OTC, oraz zdecydowany wzrost wskaźnika płynności krótkoterminowej (w 2016 r. wskaźnik płynności krótkoterminowej jest 7-krotnie wyższy od wskaźnika w 2014 r.)

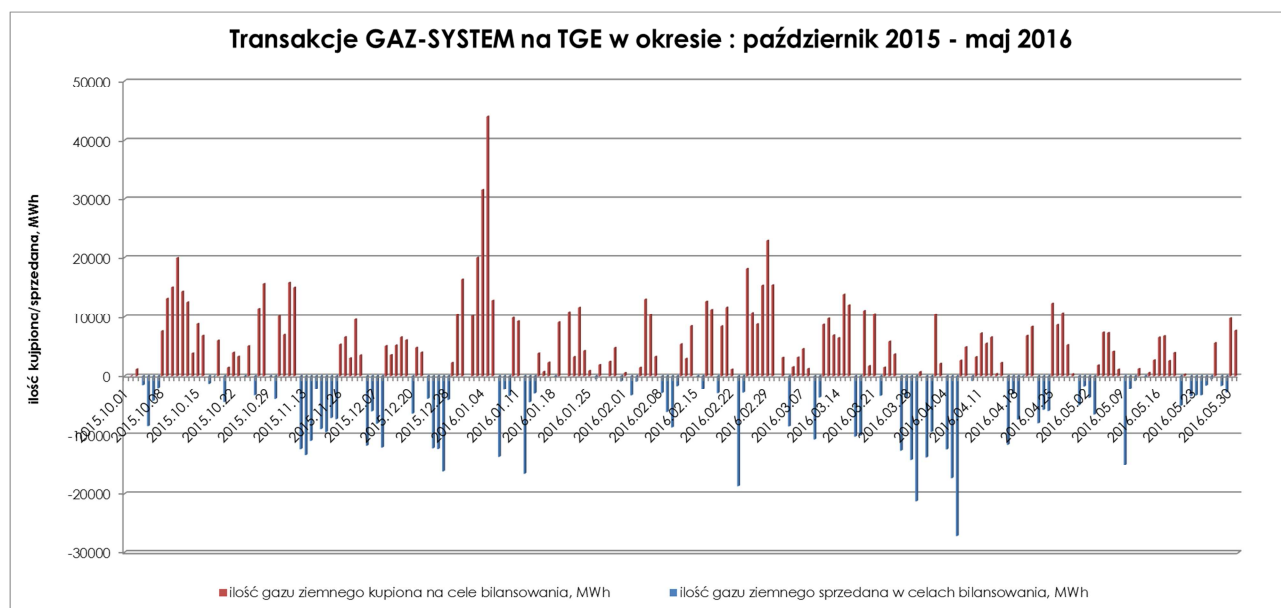
1.1.4. Działania bilansujące GAZ-SYSTEM

Zgodnie z postanowieniami BAL NC, operator systemu przesyłowego jest zobligowany do wykorzystywania platformy obrotu do realizacji działań bilansujących.

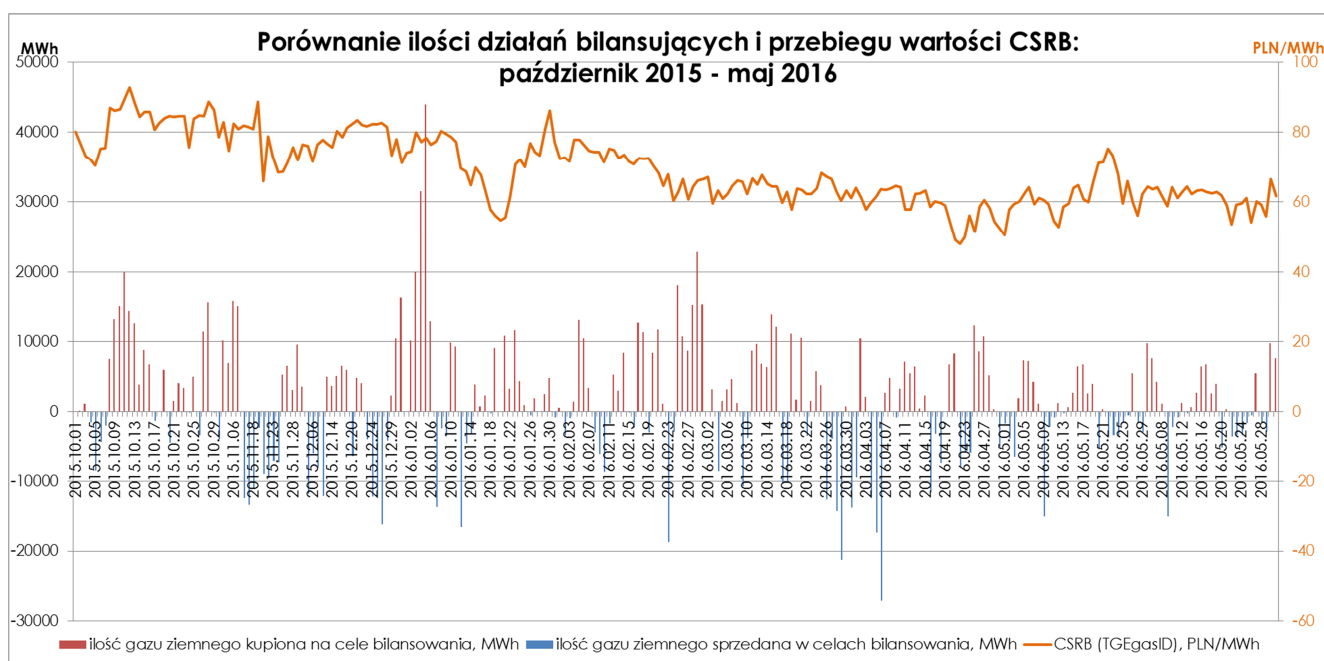
W analizowanym okresie GAZ-SYSTEM podejmował działania bilansujące poprzez transakcje realizowane na TGE.

Transakcje OSP w ramach działań bilansujących przedstawia rysunek 18.

Rysunek 18. Transakcje GAZ-SYSTEM na TGE w okresie: październik 2015 – maj 2016.

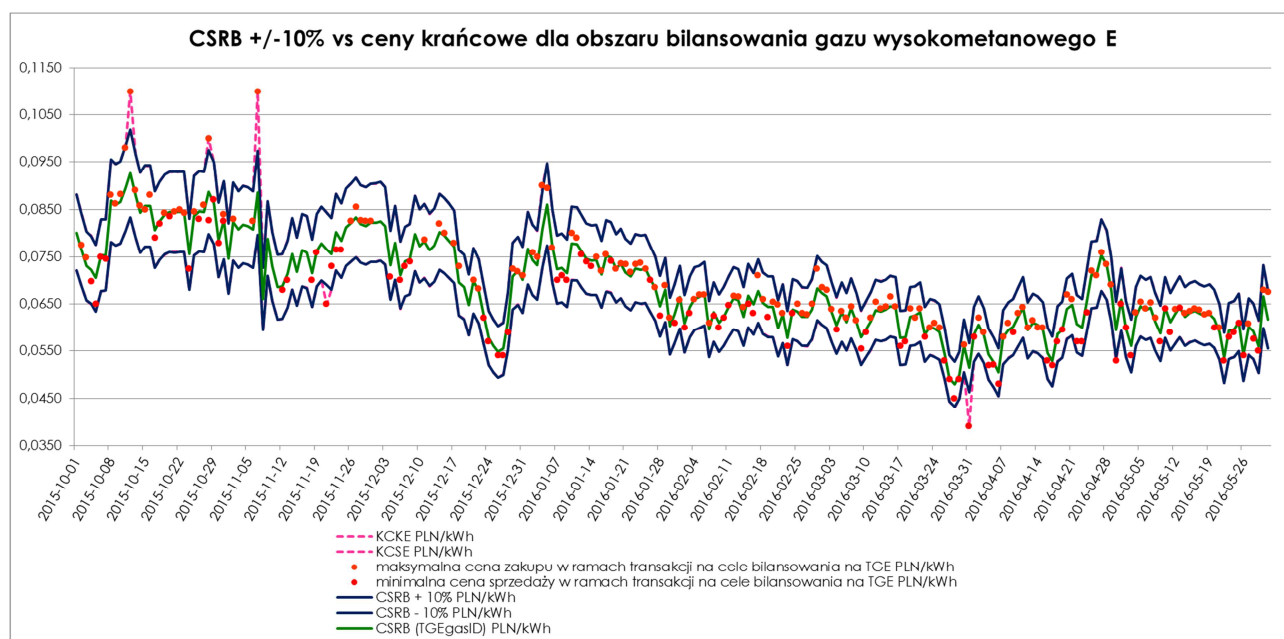
Rysunek 19. Działania bilansujące OSP vs indeks TGEgasID.

W okresie od 1 października 2015 r. do 31 maja 2016 r., GAZ-SYSTEM podjął 209 działań bilansujących dokonując transakcji zakupu lub sprzedaży produktów przenoszących prawo własności gazu na TGE. Jedynie w siedmiu przypadkach podjęcie działań bilansujących przez OSP skutkowało ustaleniem KCK większej niż CSRB + 10% (4 razy) lub skutkowało ustaleniem KCS mniejszej niż CSRB – 10% (3 razy).

Wykres kształtowania się indeksu TGEgasID oraz cen krańcowych dla obszaru bilansowania gazu wysokometanowego E - KSP_E przedstawia rysunek 20.

Rysunek 20. CSRB i ceny krańcowe dla obszaru bilansowania gazu wysokometanowego E (KSP_E).

Czterokrotnie najwyższa cena odnotowana w transakcjach kupna produktów przenoszących prawo własności paliwa gazowego, w których uczestniczył OSP w okresie październik 2015 – maj 2016, była wyższa niż cena średnia CSRB (indeks TGEgasID) powiększona o 10% i wpłynęła na krańcową cenę kupna KCK dla obszaru bilansowania gazu wysokometanowego E. Trzy razy w ciągu 8-miesięcznego okresu, najniższa cena odnotowana w transakcjach kupna produktów przenoszących prawo własności paliwa gazowego, w których uczestniczył OSP, była niższa niż cena średnia CSRB pomniejszona o 10% i wpłynęła na krańcową cenę sprzedaży KCS dla obszaru bilansowania gazu wysokometanowego E (KSP_E).

W pozostałych przypadkach ceny krańcowe były wyznaczane jako CSRB (indeks TGEgasID) powiększona lub pomniejszona o 10%. Taki sposób wyznaczenia cen krańcowych pozytywnie wpływa na rynek, że względu na fakt, że ceny krańcowe są bardziej przewidywalne. Prawdopodobieństwo wpływu transakcji OSP na ceny krańcowe jest mniejsze, co oznacza mniejsze ryzyko finansowe dla ZUP. Powyższe dane potwierdzają, że wyznaczenie „niewielkiej korekty” na poziomie 10% jest adekwatne do poziomu płynności rynku.

1.2. Obszar bilansowania Polskiego Odcinka Systemu Gazociągów Tranzytowych Jamał-Europa Zachodnia – SGT

1.2.1. Funkcjonowanie krótkoterminowego rynku gazu

1 marca 2016 r. wraz z zatwierdzeniem aktualizacji Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej dla Polskiego odcinka Systemu Gazociągów Tranzytowych Jamał – Europa, utworzony został wirtualny punkt obrotu gazem umożliwiający użytkownikom sieci zawieranie transakcji przenoszących prawo własności gazu pomiędzy dwoma portfelami bilansowymi w obrębie obszaru bilansowania SGT (OTC, Giełda Gazu).

Towarowa Giełda Energii rozpoczęła notowania na Rynku Dnia Następnego gazu w zakresie instrumentów SGT dla obszaru bilansowania polskiego odcinka Systemu Gazociągów Tranzytowych (SGT) Jamał – Europa. Rozpoczęcie notowań na RDN_g dla obszaru

bilansowego SGT, polega na wprowadzeniu do obrotu giełdowego nowego instrumentu SGT_BASE_DD-MM-RRRR. Transakcje zawarte na tym instrumencie dotyczą realizacji dostaw gazu ziemnego wysokometanowego przesyłanego w obszarze SGT. Wprowadzony został nowy indeks dla transakcji na instrumentach SGT – TGEsgtDA.

Notowania na instrumentach RDNg odbywają się w godzinach 9:00 – 15:30.

1.2.2. Uczestnicy krótkoterminowego rynku gazu

Jako uczestnika krótkoterminowego rynku gazu na TGE w zakresie instrumentów SGT należy uznać podmiot, który:

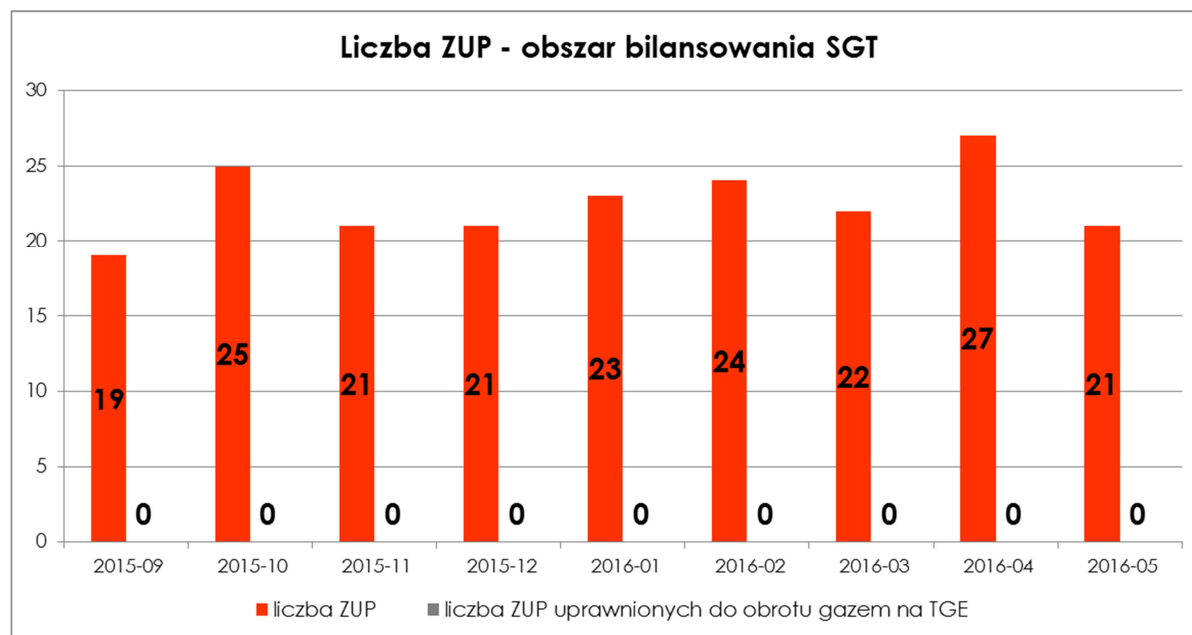
- podpisał umowę przesyłową z Operatorem Systemu Przesyłowego oraz otrzymał przydział zdolności w wirtualnym punkcie wejścia do / wyjścia z giełdy gazu na TGE w ramach SGT (posiada status ZUP),
- uprawniony jest do prowadzenia obrotu gazem na TGE w ramach instrumentu SGT.

Liczba ZUP działających w ramach obszaru bilansowania SGT w okresie ostatnich kilku utrzymuje się na stałym poziomie. Obecnie (stan na dzień 31 maja 2016 r.) na rynku gazu w SGT funkcjonuje 21 podmiotów, które posiadają status ZUP.

Przydział zdolności w punkcie wejścia do / wyjścia z rynku gazu na TGE w ramach SGT posiadają 4 podmioty. Jednak zgodnie z informacją uzyskaną od TGE, na dzień 31 maja 2016 r. żaden ZUP nie posiadał uprawnień do obrotu gazem na TGE w ramach produktu dedykowanego dla SGT (wg informacji uzyskanej od TGE, pierwszy ZUP jest w trakcie rejestracji na TGE w zakresie instrumentu dedykowanego dla obszaru SGT).

Na rysunku 21 przedstawiono liczbę ZUP w obszarze bilansowania SGT w okresie wrzesień 2015 – maj 2016.

Rysunek 21. Liczba ZUP w okresie wrzesień 2015 - maj-2016 (obszar bilansowania SGT)

Pomimo utworzenia wirtualnego punktu obrotu w ramach obszaru bilansowania SGT, w okresie od 1 marca 2016 do 31 maja 2016 r. nie została zawarta żadna transakcja TGE. Nie zawarto również żadnej transakcji w ramach rynku OTC.

1.2.3. Płynność krótkoterminowego rynku gazu

Ze względu na początkowe stadium funkcjonowania punktu wirtualnego w obszarze bilansowania SGT oraz w związku z brakiem aktywności użytkowników sieci w zakresie transakcji przenoszących prawo własności – zarówno w ramach instrumentów SGT na TGE, jak i w ramach rynku OTC, nie ma możliwości dokonania pełnej oceny płynności krótkoterminowego rynku hurtowego w SGT. Płynność rynku będzie przedmiotem kolejnych analiz prowadzonych przez GAZ-SYSTEM, a ich wyniki będą wpływać na stosowane środki tymczasowe.

1.2.4. Działania bilansujące GAZ-SYSTEM

W analizowanym okresie GAZ-SYSTEM nie podejmował działań bilansujących w ramach obszaru bilansowania SGT. W okresie od października 2015 do maja 2016 użytkownicy sieci aktywni w ramach obszaru bilansowania SGT skutecznie samodzielnie bilansowali swoje portfele bilansowe i ograniczyli do zera konieczność podejmowania przez GAZ-SYSTEM działań bilansujących.

1.3. Obszar bilansowania krajowego systemu przesyłowego gazu zaazotowanego - KSP_{Lw}.

1 marca 2016 r. wraz z zatwierdzeniem aktualizacji Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej, w ramach obszaru bilansowania gazu Lw (KSP_{Lw}) utworzony został wirtualny punkt obrotu gazem umożliwiający użytkownikom sieci zawieranie bilateralnych transakcji (OTC) przenoszących prawo własności gazu pomiędzy dwoma portfelami bilansowymi w obrębie obszaru bilansowania KSP_{Lw}. W miesiącach marzec – maj 2016 nie zawarto jednak żadnej transakcji przenoszącej prawo własności w ramach obszaru KSP_{Lw}.

W ramach obszaru bilansowania KSP_{Lw} przydziały zdolności posiada 4 ZUP, w tym tylko 2 podmioty są aktywne, realizacja usług przesyłania dla pozostałych dwóch ZUP wynosi 0. Wynika to z faktu, że rynek gazu zaazotowanego w obszarze sieci przesyłowej obecnie jest rynkiem jednego producenta, brak jest możliwości zapewniania konkurencji po stronie dostawców paliwa gazowego. Uruchomienie alternatywnych źródeł innych dostawców wymaga wybudowania nowych kopalń. Proces taki wymaga znacznych nakładów kapitałowych i jest długotrwały. Dodatkowo należy wskazać, iż GAZ-SYSTEM jako certyfikowany operator systemu przesyłowego jest w pełni niezależny od jakichkolwiek działań związanych z uruchomieniem nowych kopalń gazu.

W związku z powyższym, mimo stworzenia przez GAZ-SYSTEM podstawowych warunków niezbędnych dla funkcjonowania mechanizmów rynkowych w tym obszarze bilansowania, w chwili obecnej nie ma możliwości dokonania oceny stanu rozwoju i płynności krótkoterminowego rynku hurtowego w systemie gazu zaazotowanego Lw.

2. Środki tymczasowe planowane do dalszego stosowania

2.1. Obszar bilansowania krajowego systemu przesyłowego gazu wysokometanowego KSP_E.

2.1.1. Kryteria warunkujące wycofanie środków tymczasowych

Zgodnie z zatwierdzonym „Sprawozdaniem dotyczącym planowanych do wprowadzenia przez GAZ-SYSTEM środków tymczasowych w związku z wejściem w życie Rozporządzenia Komisji (UE) Nr 312/2014 z dnia 26 marca 2014 r. ustanawiającego kodeks sieci dotyczący bilansowania gazu w sieciach przesyłowych” w obszarze bilansowania KSP_E funkcjonują następujące środki tymczasowe:

- platforma rynku bilansującego,
- tolerancja.

Do oceny możliwości wycofania środka tymczasowego zgodnie z zatwierdzonym Sprawozdaniem zastosowane będą następujące kryteria:

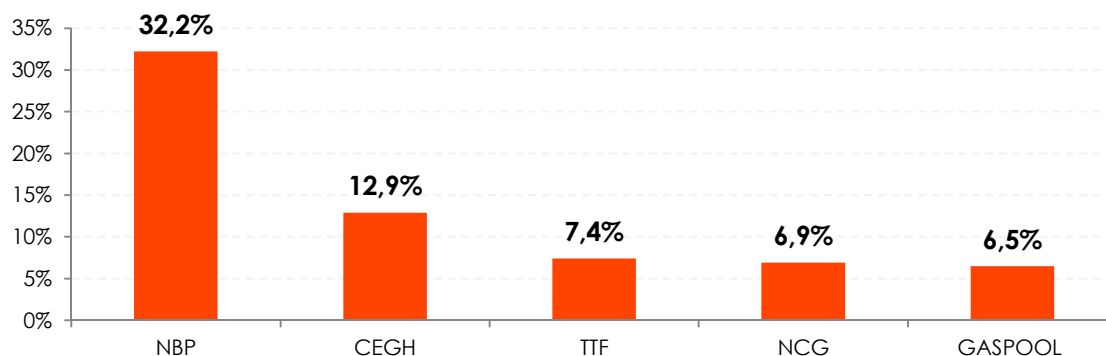
- Poziom płynności rynku krótkoterminowego - osiągnięcie rocznej wartości wskaźnika płynności krótkoterminowej na poziomie porównywalnym z rynkami ościennymi;
- Dostępność produktów krótkoterminowych - możliwość prowadzenia obrotu na rynkach krótkoterminowych (RDNg i RDBg) do 22 godzin, przez 7 dni w tygodniu;
- Relewantność produktów oferowanych na rynku do potrzeb GAZ-SYSTEM.

Wycofanie środków tymczasowych jest uzależnione od jednoczesnego spełnienia wszystkich trzech ww. kryteriów rozwoju rynku.

POZIOM PŁYNNOŚCI RYNKU

W Polsce średnioroczna wartość wskaźnika płynności krótkoterminowej dla rynku gazu prowadzonego przez TGE liczona dla 2015 r. wyniosła 9,1%, dla pierwszych 5 miesięcy 2016 r., wyniosła 14,6%. Wartości dla rynków funkcjonujących w wybranych innych obszarach bilansowych (w tym rynkach ościennych GASPOOL i NCG) w 2013r. zostały przedstawione na Rysunku 22.

Rysunek 22. Wskaźnik płynności krótkoterminowej dla wybranych rynków gazu w Europie, liczony dla sierpnia 2013 r.

Źródło: Dane z poszczególnych hubów giełdowych oraz Centre for Research on Energy and Environmental Economics and Policy, *Balancing Systems and Flexibility Tools in European Gas Markets*, Milan, February 2014 r.

Kryterium poziomu płynności rynku warunkujące możliwość wycofania środków tymczasowych dla obszaru bilansowania gazu wysokometanowego E zostało spełnione. Rysunek nr 16 przedstawiony w pkt. 1.1.3 wskazuje wzrost wskaźnika płynności krótkoterminowej w ostatnim kwartale 2015r utrzymujący się również w 2016 r., czyli w okresie wprowadzenia środków tymczasowych. Zastosowane środki tymczasowe sprzyjają rozwojowi płynności krótkoterminowego rynku gazu.

DOSTĘPNOŚĆ PRODUKTÓW

Na krótkoterminowych rynkach hurtowych gazu w Polsce handel jest prowadzony:

- dla RDNg każdego dnia od godz. 9:00 do godz. 15:30;
- dla RDBg każdego dnia od godz. 8:00 do godz. 15:30.

W związku z powyższym, nie zostało spełnione kryterium dostępności produktów warunkujące możliwość wycofania środków tymczasowych dla obszaru bilansowania KSP_E.

RELEWANTNOŚĆ PRODUKTÓW

Na europejskich krótkoterminowych rynkach hurtowych gazu wyróżnić można następujące trzy główne typy produktów standardowych: produkty przenoszące prawa własności gazu, produkty lokalizowane, produkty na określony okres.

Obecnie, na krótkoterminowym rynku gazu w Polsce, oferowane są jedynie produkty przenoszące prawa własności gazu. W sytuacjach nadzwyczajnych, takie produkty mogą być niewystarczające dla potrzeb GAZ-SYSTEM związanych z bilansowaniem.

W związku z charakterystyką techniczną systemu, GAZ-SYSTEM potrzebuje, co najmniej produktów wskazujących dodatkowo lokalizację fizyczną punktu wejścia do lub punktu wyjścia z systemu przesyłowego. Obecnie produkty lokalizowane mogą być dostępne jedynie za pośrednictwem platformy rynku bilansującego (RUB) prowadzonej przez operatora.

W związku z powyższym, nie zostało spełnione kryterium relewantności produktów warunkujące możliwość wycofania platformy rynku bilansującego dla obszaru bilansowania KSP_E.

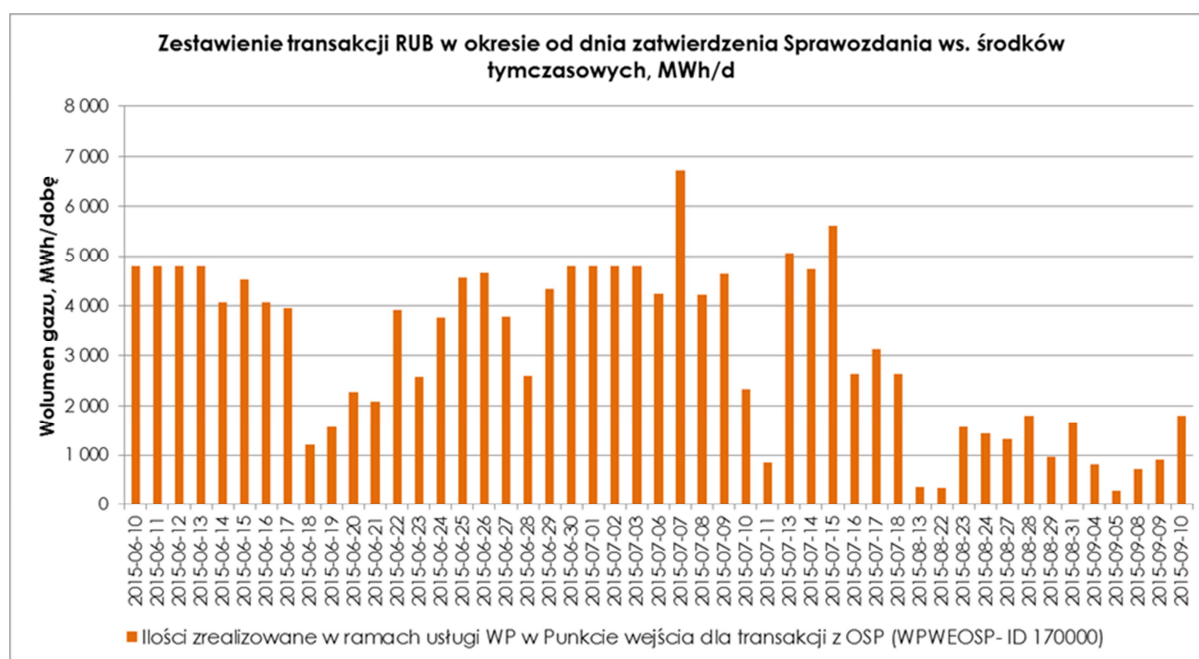
Spośród 3 kryteriów, których jednoczesne spełnienie zgodnie z zatwierdzonym przez Prezesa URE Sprawozdaniem, warunkuje wycofanie środków tymczasowych, spełnione zostało tylko jedno kryterium. W związku z powyższym w ocenie GAZ-SYSTEM brak jest podstaw do podjęcia decyzji o wycofaniu środków tymczasowych.

2.1.2. Analiza skuteczności środków tymczasowych

2.1.2.1. Platforma rynku bilansującego

W okresie od zatwierdzenia Sprawozdania (10 czerwca 2015 r.) w ramach Rynku Usług Bilansujących realizowano usługi systemowe WP (pobór paliwa gazowego w Wirtualnym Punkcie Wejścia WPWE_{OSP}). Usługa systemowa WP polega na poborze przez Uczestnika Rynku Usług Bilansujących URB paliwa gazowego w Wirtualnym Punkcie Wejścia (WPWE_{OSP}). Zrealizowane usługi systemowe WP przedstawia rysunek 23.

Rysunek 23. Zestawienie transakcji RUB w ramach obszaru bilansowania KSP_E.

Wykorzystanie Rynku Usług Bilansujących w zakresie usług systemowych WP w okresie czerwiec – wrzesień 2015 r. wynikało przede wszystkim z braku możliwości dokonywania przez OSP transakcji sprzedaży nadwyżek paliwa gazowego na TGE przed 1 października 2015 r. W okresie od 1 października 2015 r. do 31 maja 2016 r., nie dokonano transakcji na platformie rynku bilansującego.

2.1.2.2. Tolerancja

Poziom tolerancji jest to maksymalna ilość gazu, która może zostać zakupiona lub sprzedana przez każdego użytkownika sieci przy rozliczaniu niezbilansowania po średnioważonej cenie (CSRB). Ilość niezbilansowania dobowego każdego użytkownika sieci przekraczająca poziom tolerancji, jest sprzedawana po krańcowej cenie sprzedaży KCS lub kupowana po krańcowej cenie kupna KCK.

Zgodnie z zatwierdzonym Sprawozdaniem, tolerancja dla obszaru bilansowania gazu wysokometanowego dla roku gazowego 2015/2016 wynosi **5%**. W okresie 1 października 2015 r. – 29 lutego 2016 r., ze względu na brak zatwierdzonej aktualizacji IRIESP, tolerancja była liczona od realizacji we wszystkich punktach wejścia (z uwzględnieniem punktów wirtualnych Giełda Gazu, OTC, RUB). Uwzględnienie realizacji w punktach wirtualnych przy wyznaczaniu tolerancji w okresie przejściowym do czasu wejścia w życie aktualizacji IRIESP (gdzie zgodnie ze Sprawozdaniem miał zostać określony sposób wyznaczania tolerancji) było korzystne dla ZUP – pozwalało na rozliczenie większych ilości niezbilansowania po cenie średniej CSRB.

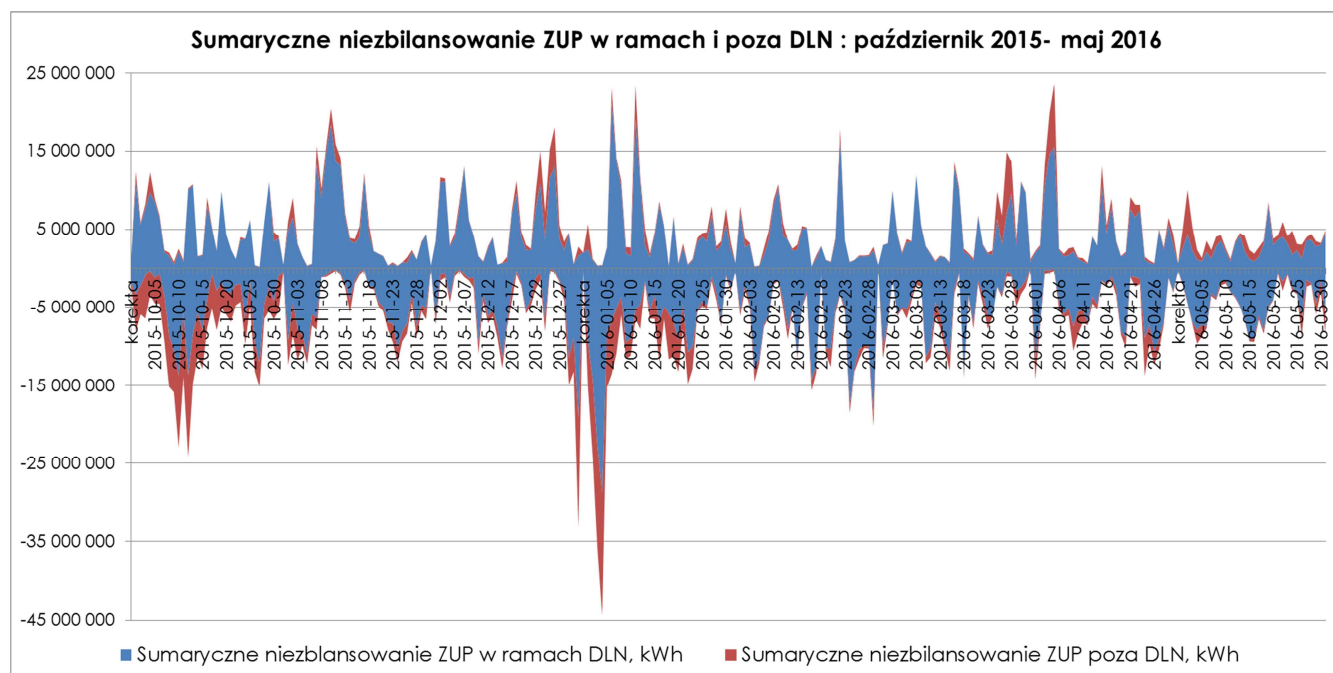
Od 1 marca 2016 r., zgodnie z zatwierdzoną aktualizacją IRIESP, tolerancja jest liczona wg następującego wzoru:

$$DLN = 0,05 * \text{MAX} \left[\frac{(R_{PWE} + R_{PWY})}{2}; R_{PWY} \right];$$

gdzie R oznacza ilości paliwa gazowego odpowiednio przekazanego/odebranego w Punktach Wejścia/Wyjścia (z wyłączeniem wirtualnych punktów wejścia/wyjścia - Giełdy Gazu, OTC, PZPT, RUB).

Analizę niezbilansowania ZUP w ramach tolerancji i poza tolerancją przedstawia rysunek 24.

Rysunek 24. Sumaryczne niezbilansowanie ujemne i dodatnie ZUP w ramach tolerancji i poza tolerancją: październik 2015 – maj 2016.

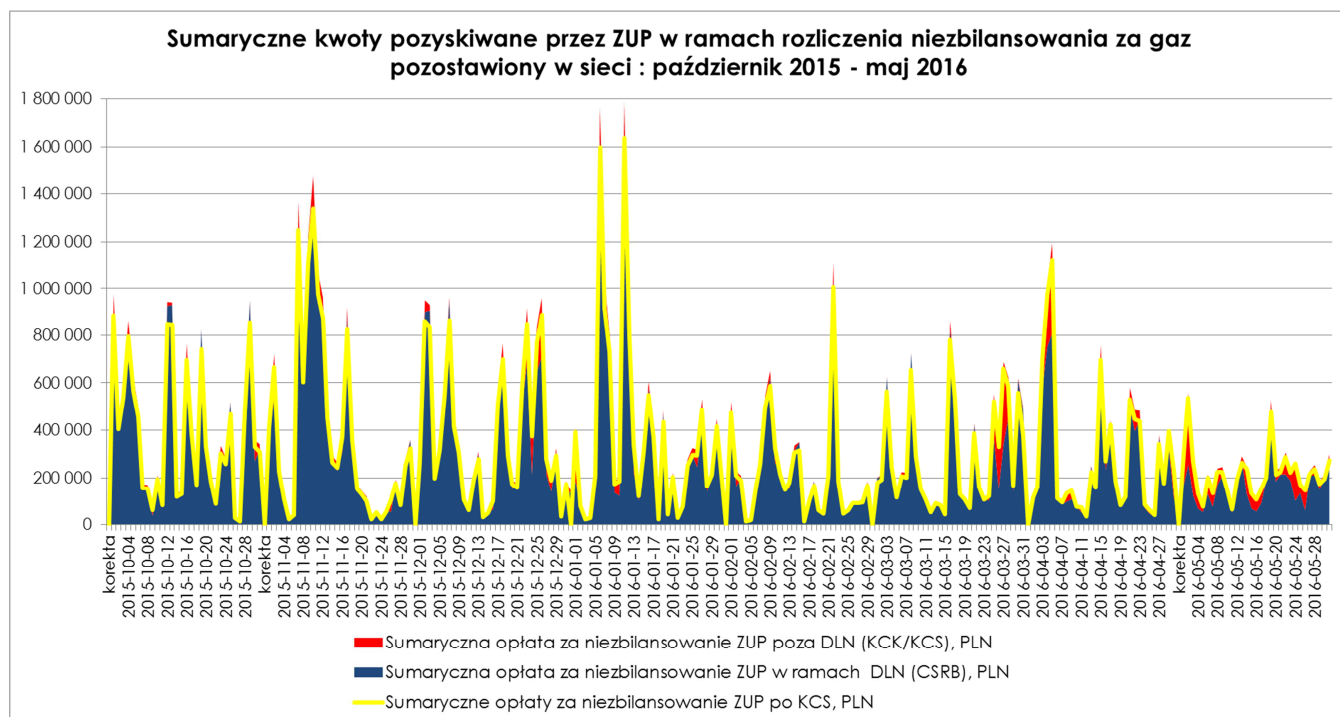

Można zauważyć, że znaczące ilości niezbilansowania mieszczą się w ramach przyjętej 5% tolerancji (DLN). W ostatnich miesiącach ilości niezbilansowania wykraczające poza DLN są coraz mniejsze.

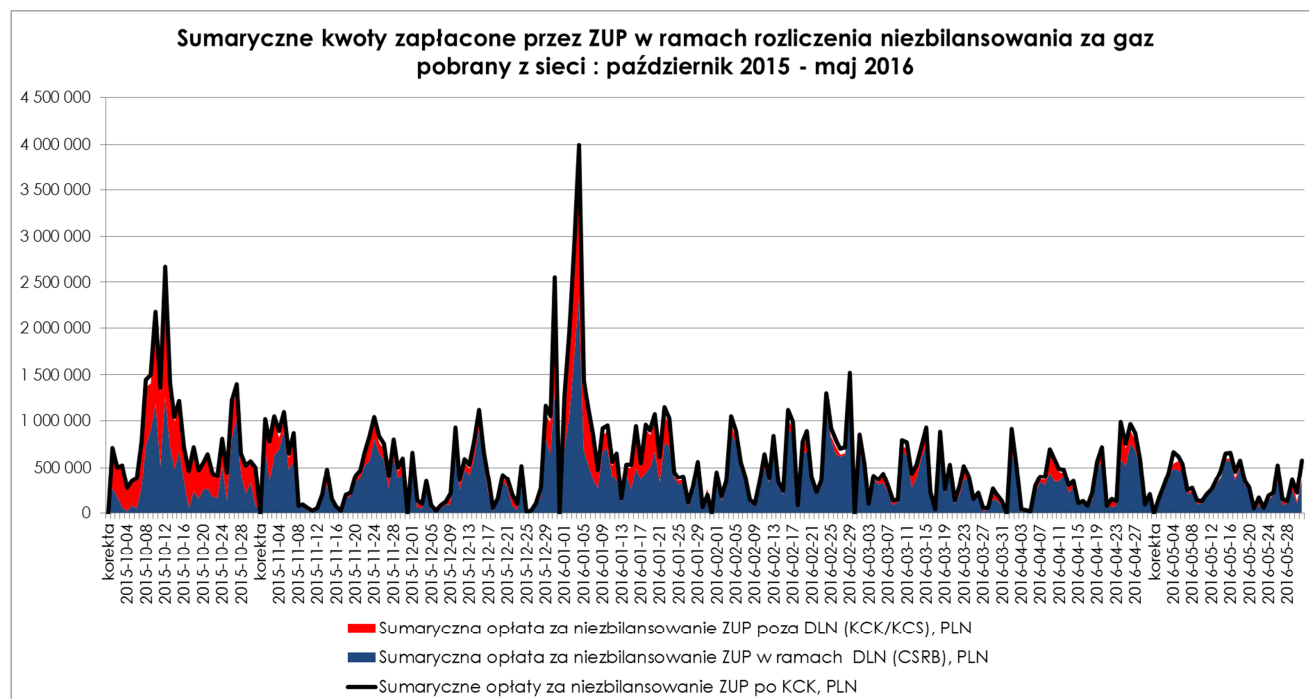
Na kolejnych wykresach, dla okresu: październik 2015 r. – maj 2016 przedstawione zostały sumaryczne kwoty uzyskiwane przez ZUP w ramach rozliczenia niezbilansowania za gaz pozostawiony w systemie przesyłowym oraz sumaryczne opłaty ponoszone przez ZUP w ramach rozliczenia niezbilansowania za gaz pobrany z systemu przesyłowego - przy uwzględnieniu 5% tolerancji (czyli rozliczenie z zastosowaniem CSRB dla niezbilansowania w ramach tolerancji oraz rozliczenie pozostałych ilości niezbilansowania z zastosowaniem cen krańcowych), oraz przy założeniu, że nie ma tolerancji i całe rozliczenie za niezbilansowanie następuje w oparciu o mechanizm cen krańcowych (jako sumaryczne opłaty po KCS lub KCK).

Zastosowanie tolerancji jako środka tymczasowego zmniejsza narażenie użytkowników sieci na koszty finansowe z tytułu stosowania krańcowej ceny sprzedaży lub krańcowej ceny kupna w odniesieniu do części lub całości ilości niezbilansowania dobowego dla danej doby gazowej.

Rysunek 25. Sumaryczne kwoty uzyskiwane przez ZUP w ramach rozliczenia niezbilansowania za gaz pozostawiony w sieci: październik 2015 – maj 2016.

Rysunek 26. Sumaryczne kwoty zapłacone przez ZUP w ramach rozliczenia niezbilansowania za gaz pobrany z sieci: październik 2015 – maj 2016.

Przedstawione wykresy wskazują na coraz mniejsze sumaryczne niezbilansowanie ZUP, a zwłaszcza udział niezbilansowania poza DLN (tolerancją). Biorąc pod uwagę wzrost liczby

transakcji i obrotów na RDNg i RDBg (rysunek 12 i 13) można zauważyć, że uczestnicy rynku coraz skuteczniej wykorzystują mechanizmy rynkowe w celu redukcji niezbilansowania. Taka sytuacja jest podstawą do zmniejszenia tolerancji od 1 października 2016 r.

2.1.3. Środki tymczasowe proponowane do dalszego stosowania

Uwzględniając przeprowadzoną analizę stanu rozwoju i płynności hurtowego rynku gazu dla transakcji krótkoterminowych oraz analizę skuteczności środków tymczasowych, GAZ-SYSTEM proponuje utrzymanie dla obszaru bilansowania KSP_E obecnie obowiązujących środków tymczasowych, tj.:

- platforma rynku bilansującego
- tolerancja,

przy czym zgodnie z propozycją przedstawioną w zatwierdzonym Sprawozdaniu, GAZ-SYSTEM proponuje stopniowe zmniejszanie tolerancji w celu osiągnięcia w przyszłości tolerancji zerowej przewidzianej przez BAL NC. **Na rok gazowy 2016/2017 GAZ-SYSTEM proponuje zastosowanie 4% limitu niezbilansowania** wyznaczanego sposobem przewidziany w IRIESP, tj:

$$DLN = 0,04 * MAX \left[\frac{(R_{PWE} + R_{PWY})}{2}; R_{PWY} \right];$$

gdzie R oznacza ilości paliwa gazowego odpowiednio przekazanego/odebranego w Punktach Wejścia/Wyjścia (z wyłączeniem wirtualnych punktów wejścia/wyjścia - Giełdy Gazu, OTC, PZPT, RUB).

Do oceny możliwości wycofania środków tymczasowych w obszarze bilansowania KSP_E będą stosowane następujące kryteria wskazane w Sprawozdaniu zatwierdzonym w 2015 r., tj:

- Poziom płynności rynku krótkoterminowego - osiągnięcie rocznej wartości wskaźnika płynności krótkoterminowej na poziomie 30% ;
- Dostępność produktów krótkoterminowych na platformie obrotu - możliwość prowadzenia obrotu na rynkach krótkoterminowych (RDNg i RDBg) do 22 godzin, przez 7 dni w tygodniu, co umożliwi płynne bilansowanie przez całą dobę gazową;
- Dostępność produktów lokalizowanych oferowanych na platformie obrotu, czyli produktów wskazujących dodatkowo lokalizację fizyczną punktu wejścia do lub punktu wyjścia z systemu przesyłowego (dla potrzeb GAZ-SYSTEM związanych z bilansowaniem).

Wycofanie środków tymczasowych jest uzależnione od jednoczesnego spełnienia wszystkich trzech ww. kryteriów rozwoju rynku.

2.1.4. Działania planowane do podjęcia mające na celu wycofanie środków tymczasowych wraz z harmonogramem ich realizacji

W ocenie GAZ-SYSTEM, w celu stworzenia warunków pozwalających na wycofanie środków tymczasowych w obszarze bilansowania KSP_E, konieczne jest podjęcie następujących działań:

1. Zwiększenie czasowej dostępności prowadzenia handlu krótkoterminowego gazem na TGE;
2. Wprowadzenie produktów lokalizowanych;

ZWIĘKSZENIE CZASOWEJ DOSTĘPNOŚCI PROWADZENIA HANDLU KRÓTKOTERMINOWEGO

Obecnie na krótkoterminowych rynkach gazu prowadzonych przez TGE obrót jest możliwy jedynie od godziny 8.00 do godziny 15.30 (7,5 godziny w ciągu doby). Tak krótki okres dostępności rynku nie zapewnia Operatorowi Systemu Przesyłowego ani ZUP możliwości prowadzenia efektywnych działań bilansujących w dowolnym momencie w trakcie trwania doby gazowej. W związku z powyższym, zwiększenie czasowej dostępności handlu krótkoterminowego gazem na TGE, pozwoliłoby na zwiększenie bezpieczeństwa bilansowania fizycznego prowadzonego przez operatora systemu przesyłowego oraz zapewnienie ZUP większej dostępności narzędzi służących bilansowaniu handlowemu. OSP dokonuje intensywnych prac związanych ze zwiększeniem wydajności i niezawodności współpracy z TGE, w tym m.in. w zakresie wymiany danych, które pozwolą na bezawaryjną współpracę w miarę rozwoju rynku gazu. Podejmowane przez GAZ-SYSTEM działania w powyższym zakresie mogą mieć istotny wpływ na dalszy rozwój rynku krótkoterminowego. Dodatkowym czynnikiem związanym z potencjalnym rozwojem tego rynku wydaje się zwiększenie zakresu publikowanych informacji zgodnie z wymaganiami BAL NC. Wraz z malejącym stopniowo zakresem tolerancji niezbilansowania będzie to zarówno umożliwiało jak i motywowało uczestników rynku do coraz intensywniejszego wykorzystywania potencjału rynku krótkoterminowego jako narzędzia pozwalającego na minimalizację niezbilansowania poszczególnych ZUP. GAZ-SYSTEM od 1 października jest uprawniony do dokonywania w ramach rynku krótkoterminowego również transakcji sprzedaży paliwa gazowego, co już wpłynęło i niewątpliwie może wpłynąć na dalszy rozwój tego rynku.

Do czasu wdrożenia przez TGE zasad, które umożliwią prowadzenie handlu gazem przez co najmniej 22 godziny w ciągu doby przez siedem dni w tygodniu na rynkach krótkoterminowych, GAZ-SYSTEM planuje utrzymanie RUB oraz tolerancji, jako środków tymczasowych, jednak nie dalej niż do 16 kwietnia 2019r.

WPROWADZENIE PRODUKTÓW LOKALIZOWANYCH

Obecnie na krótkoterminowych rynkach gazu prowadzonych przez TGE możliwy jest obrót jedynie produktami przenoszącymi prawa własności gazu pomiędzy uczestnikami rynku. Produkty przenoszące prawa własności gazu nie pozwalają na bilansowanie fizyczne obszarów systemu przesyłowego obejmujących strefy zasilane z punktów Tietierowka oraz Branice.. Należy wskazać, iż produkty lokalizowane są niezbędne dla OSP, gdyż zapewniają możliwość zbilansowania systemu przesyłowego poprzez zapewnienie dostaw (lub poboru) gazu w określonych fizycznych punktach w systemie przesyłowym. Dotyczy to zwłaszcza obszarów wyspowych oraz punktów na granicy wschodniej takich punktów jak punkt Wysokoje czy Drozdowicze, gdzie OSP nie ma alternatywnych narzędzi służących do bilansowania dostaw i poborów gazu. W związku z powyższym wprowadzenie produktów lokalizowanych na rynku krótkoterminowym gazu na TGE, pozwoliłoby na zwiększenie bezpieczeństwa systemu przesyłowego. Jako rozwiązanie alternatywne dla produktów lokalizowanych w punktach wejścia na połączeniu z systemami przesyłowymi w krajach członkowskich UE może być możliwość obrotu gazem na sąsiadujących obszarach bilansowania za zgodą organu regulacyjnego (produkty terminowe).

Do czasu wprowadzenia przez TGE produktów lokalizowanych wraz zapewnieniem odpowiedniej dostępności ofert GAZ-SYSTEM planuje utrzymanie RUB, jako środka tymczasowego, jednak nie dalej niż do 16 kwietnia 2019r.

2.2. Obszar bilansowania SGT

2.2.1. Kryteria warunkujące wycofanie środków tymczasowych

Zgodnie z zatwierdzonym „Sprawozdaniem dotyczącym planowanych do wprowadzenia przez GAZ-SYSTEM środków tymczasowych w związku z wejściem w życie Rozporządzenia Komisji (UE) Nr 312/2014 z dnia 26 marca 2014 r. ustanawiającego kodeks sieci dotyczący bilansowania gazu w sieciach przesyłowych” w obszarze bilansowania SGT funkcjonują następujące środki tymczasowe:

- platforma rynku bilansującego
- tymczasowa opłata za niezbilansowanie.

Do oceny możliwości wycofania środka tymczasowego zgodnie z zatwierdzonym Sprawozdaniem zastosowane będą następujące kryteria:

- Poziom płynności rynku krótkoterminowego w SGT;
- Dostępność produktów krótkoterminowych w SGT;

Wycofanie środków tymczasowych będzie możliwe przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich dwóch ww. kryteriów rozwoju rynku.

Ze względu na brak aktywności ZUP na krótkoterminowym rynku SGT, kryteria wycofania środków tymczasowych nie zostały spełnione.

2.2.2. Analiza skuteczności środków tymczasowych

2.2.2.1. Platforma rynku bilansującego

1 marca 2016 r. wraz z zatwierdzeniem aktualizacji Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej dla Polskiego odcinka Systemu Gazociągów Tranzytowych Jamał – Europa, uruchomiona została platforma rynku bilansującego (Rynek Usług Bilansujących) w SGT (dzięki utworzeniu punktu wirtualnego).

Umowę o udział w Rynku Usług Bilansujących w ramach SGT zawarły 2 podmioty. Ze względu na brak niezbilansowania ZUP, nie wystąpiło zapotrzebowanie na usługi systemowe w ramach RUB. W związku z tym nie została złożona ani przyjęta żadna oferta w ramach RUB dla SGT.

2.2.2.2. Tymczasowa opłata za niezbilansowanie

W okresie od 1 października 2015 r. do 31 maja 2016 r. w SGT nie wystąpiło niezbilansowanie w ramach realizacji umów przesyłowych. Wszyscy użytkownicy sieci składali w SGT zbilansowane nominacje (ilości nominowane w punktach wejścia równe ilościom nominowanym w punktach wyjścia) i w związku z tym nie powodowali niezbilansowania.

Zgodnie z zatwierdzonym Sprawozdaniem, tymczasowa opłata w ramach obszaru bilansowania SGT przewiduje mechanizm cen rozchylonych wyznaczanych w oparciu o indeksy giełdowe dla rynków dnia następnego na TGE (RDN_{TGE}) i EEX (RDN_{EEX}) oraz koszty przesyłu gazu przez punkt Mallnow do SGT (KP_M) i PWP z SGT (KP_{PWP}) w sposób umożliwiający uniknięcie spekulacji na różnicy cen pomiędzy EEX i TGE a platformą obrotu w funkcjonującą w SGT. Ceny krańcowe są wyznaczane na podstawie następujących formuł:

- Krańcowa cena sprzedaży (KCS_{SGT}):

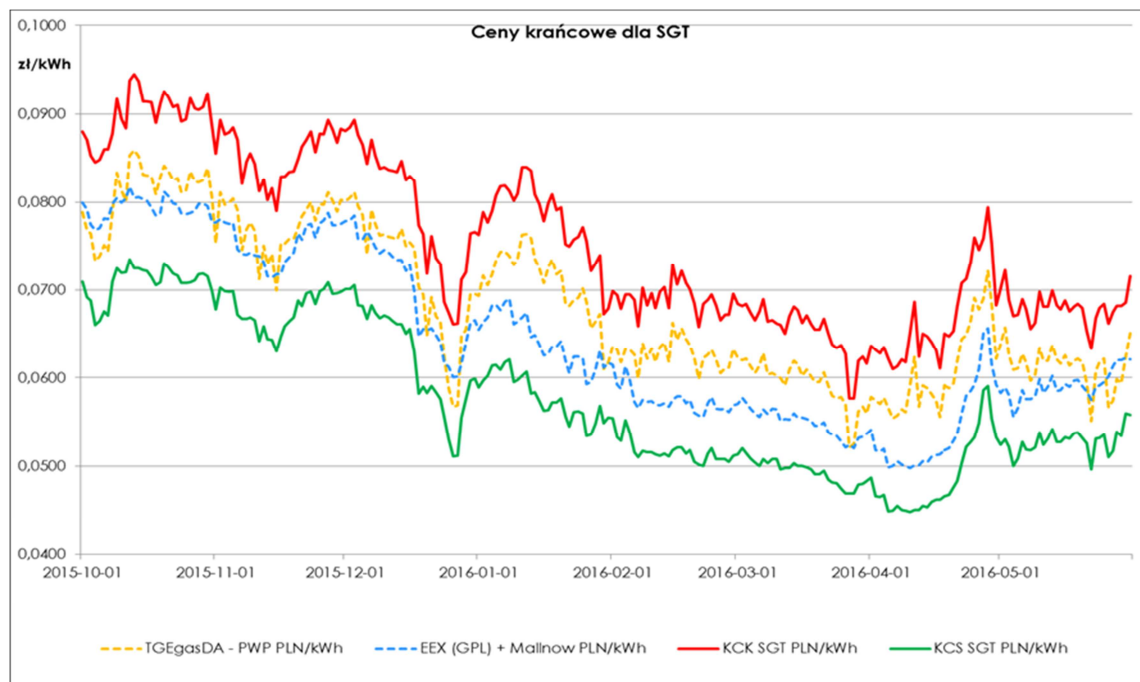
$$KCS_{SGT} = \min[(RDN_{TGE} - KP_{PWP}), (RDN_{EEX} + KP_M)] \cdot 0,9$$

- Krańcowa cena kupna (KCK_{SGT}):

$$KCK_{SGT} = \max[(RDN_{TGE} - KP_{PWP}), (RDN_{EEX} + KP_M)] \cdot 1,1$$

Przebieg cen krańcowych dla obszaru SGT od 1 października 2015 r. przedstawia rysunek 27.

Rysunek 27. Ceny krańcowe dla obszaru bilansowania SGT w okresie październik 2015 – maj 2016.

Zatwierdzona przez Prezesa URE tymczasowa opłata za niezbilansowanie została wyznaczona na poziomie motywującym ZUP do bilansowania swoich umów przesyłowych. Jest skutecznym środkiem tymczasowym, adekwatnym do obecnego stanu rozwoju rynku.

2.2.3. Środki tymczasowe proponowane do dalszego stosowania

Uwzględniając przeprowadzoną analizę stanu rozwoju i płynności hurtowego rynku gazu dla transakcji krótkoterminowych oraz analizę skuteczności środków tymczasowych w ramach obszaru bilansowania SGT, GAZ-SYSTEM proponuje utrzymanie obecnie obowiązujących środków tymczasowych, tj.:

- platforma rynku bilansującego
- tymczasowa opłata za niezbilansowanie, wyznaczana zgodnie z IRIESP dla SGT.

Do oceny możliwości wycofania środków tymczasowych w obszarze bilansowania SGT będą stosowane następujące kryterium:

- Poziom płynności rynku krótkoterminowego SGT- osiągnięcie rocznej wartości wskaźnika płynności krótkoterminowej na poziomie porównywalnym z rynkami ościennymi przedstawionymi na Rysunku 22.;
- Dostępność produktów krótkoterminowych w zakresie SGT na platformie obrotu -

możliwość prowadzenia obrotu na rynkach krótkoterminowych (RDNg i RDBg) do 22 godzin, przez 7 dni w tygodniu, co umożliwi płynne bilansowanie przez całą dobę gazową;

Wycofanie środków tymczasowych jest uzależnione od jednoczesnego spełnienia ww. kryteriów rozwoju rynku.

2.2.4. Działania planowane do podjęcia mające na celu wycofanie środków tymczasowych wraz z harmonogramem ich realizacji

Planowane w ramach ubiegłorocznego Sprawozdania działania, które miały na celu wycofanie środków tymczasowych zostały już w znacznej części zrealizowane. Z dniem 1 marca 2016 r. uruchomiony został punkt wirtualny oraz platforma obrotu, na której możliwe jest prowadzenie handlu krótkoterminowego. Obecnie w ramach TGE dla obszaru bilansowania SGT istnieje możliwość zawierania transakcji na Rynku Dnia Następnego. Mimo, iż w pierwszych 3 miesiącach funkcjonowania RDN dla SGT, nie zawarto w ramach tego rynku żadnej transakcji, powoli rośnie jednak zainteresowanie możliwościami platformy obrotu w ramach obszaru SGT. Wskazują na to chociażby dokonywane na wniosek ZUP przydziały zdolności dla punktów wejścia/ wyjścia dla transakcji na TGE. Kolejnym krokiem działań ZUP będzie zapewne rejestracja na platformie obrotu w zakresie obszaru bilansowania SGT. Stworzone przez GAZ-SYSTEM warunki funkcjonowania i rozwoju krótkoterminowego rynku gazu w obszarze SGT spowoduje, że w przyszłości produkty dedykowane dla SGT na TGE będą cieszyć się równie dużą popularnością jak produkty w ramach TGE dla obszaru bilansowania KSP_E. Pozwoliłoby to na wycofanie tymczasowej opłaty za niezbilansowanie. Obrót instrumentami SGT na TGE jest obecnie przewidziany w godzinach 9:00-15:30. Jest to krótki okres, który nie zapewni OSP ani ZUP możliwości prowadzenia efektywnych działań bilansujących.

W związku z powyższym, zwiększenie czasowej dostępności handlu krótkoterminowego gazem na platformie obrotu w zakresie SGT, w tym również uruchomienie Rynku Dnia Bieżącego dla obszaru bilansowania SGT, pozwoliłoby na zwiększenie bezpieczeństwa bilansowania fizycznego prowadzonego przez Operatora Systemu Przesyłowego oraz zapewnienie ZUP większej dostępności narzędzi służących bilansowaniu handlowemu.

Do czasu, kiedy możliwe będzie prowadzenie handlu gazem przez całą dobę na rynkach krótkoterminowych w ramach obszaru SGT, GAZ-SYSTEM planuje utrzymanie tymczasowej opłaty za niezbilansowanie oraz RUB, jako środków tymczasowych dla obszaru bilansowania SGT, jednak nie dalej niż do 16 kwietnia 2019r.

2.3. Obszar bilansowania krajowego systemu przesyłowego gazu zaazotowanego KSP_{Lw}

2.3.1. Kryteria warunkujące wycofanie środków tymczasowych

Zgodnie z zatwierdzonym „Sprawozdaniem dotyczącym planowanych do wprowadzenia przez GAZ-SYSTEM środków tymczasowych w związku z wejściem w życie Rozporządzenia Komisji (UE) Nr 312/2014 z dnia 26 marca 2014 r. ustanawiającego kodeks sieci dotyczący bilansowania gazu w sieciach przesyłowych” w obszarze KSP_{Lw} funkcjonują następujące środki tymczasowe:

- platforma rynku bilansującego

- tymczasowa opłata za niezbilansowanie.

Jako podstawowe kryterium warunkujące możliwość wycofania środków tymczasowych dla rynku gazu zaazotowanego proponujemy spełnienie warunków poprawnie funkcjonującego rynku konkurencyjnego opisanych w „European Gas Target Model – Review and Update” (opublikowanym przez ACER w styczniu 2015):

- wartość indeksu Herfindahla-Hirschmanna poniżej 2000,
- liczba dostawców (producentów) powyżej 3,
- wskaźnik bezpieczeństwa dostaw (RSI) powyżej 110%,
- współczynnik koncentracji rynku poniżej 40%.

Ze względu na specyfikę funkcjonowania obszaru bilansowania systemu zaazotowanego (system jednego dostawcy, brak uruchomionego punktu wirtualnego), kryteria wycofania środków tymczasowych nie zostały spełnione.

2.3.2. Analiza skuteczności środków tymczasowych

2.3.2.1. Platforma rynku bilansującego

1 marca 2016 r. wraz z zatwierdzeniem aktualizacji Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej, uruchomiona została platforma rynku bilansującego w obszarze bilansowania gazu zaazotowanego Lw (dzięki utworzeniu punktu wirtualnego).

Do 15 czerwca 2016 r. nie została jednak zawarta żadna Umowa o udział w Rynku Usług Bilansujących w ramach KSP_{Lw}. Z tego względu nie ma możliwości oceny skuteczności środka tymczasowego, jakim jest rynek usług bilansujących w obszarze bilansowania KSP_{Lw}.

2.3.2.2. Tymczasowa opłata za niezbilansowanie

Zgodnie z zatwierdzonym Sprawozdaniem, tymczasowa opłata w ramach obszaru bilansowania KSP_{Lw} przewiduje mechanizm cen rozchylonych z wykorzystaniem ceny określonej na podstawie transakcji zawieranych na platformie rynku bilansującego. Krańcowa cena sprzedaży jest wyznaczana jako niższa spośród następujących zmiennych:

- Najniższa cena odnotowana w transakcjach na RUB w odniesieniu do danej doby gazowej n ;
- Średnioważona cena gazu w transakcjach na RUB w odniesieniu do doby gazowej n , pomniejszona o 10%.

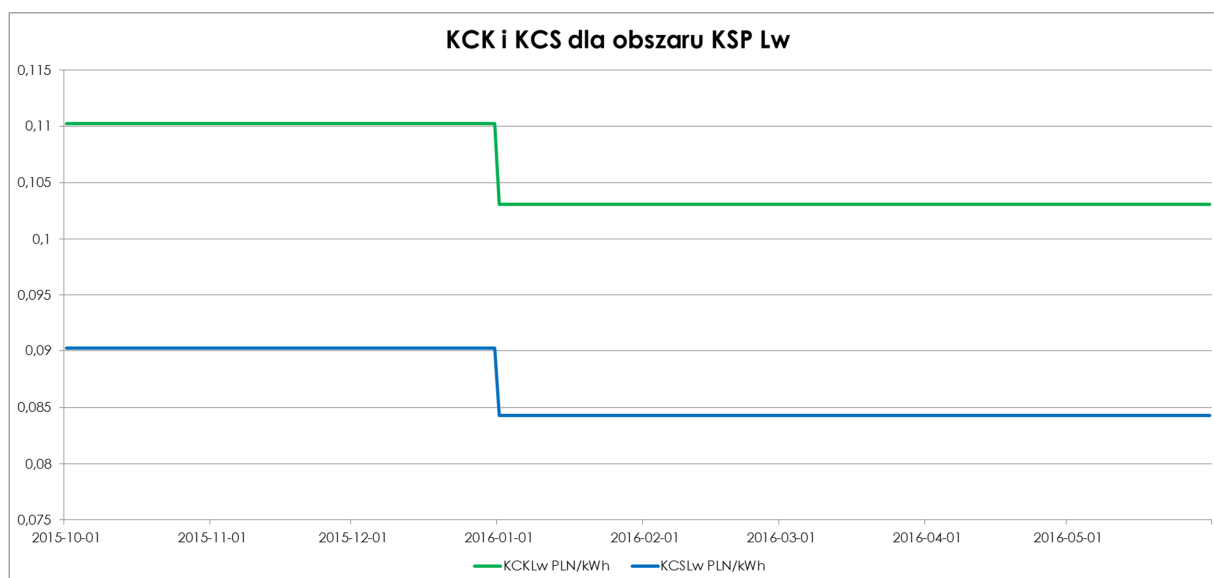
Natomiast, krańcowa cena kupna jest wyznaczana jako wyższa spośród następujących zmiennych:

- Najwyższa cena odnotowana w transakcjach na RUB w odniesieniu do doby gazowej n ;
- Średnioważona cena gazu w transakcjach na RUB w odniesieniu do doby gazowej n , powiększona o 10%.

W przypadku braku transakcji na RUB w odniesieniu do danej doby gazowej obowiązują ceny ustalone dla poprzedniej doby gazowej. Do czasu zawarcia pierwszej transakcji zawartej na RUB, zgodnie z IRIESP jako średnioważoną ceną gazu stosuje się Cenę Referencyjną Gazu Lw.

Ceny krańcowe dla obszaru KSP_{Lw}, wyznaczone w oparciu o CRG jako średnioważoną cenę gazu (ze względu na brak transakcji na RUB), przedstawia rysunek 28.

Rysunek 28. Ceny krańcowe dla obszaru bilansowania KSP_{Lw} w okresie październik 2015 – maj 2016.

2.3.3. Środki tymczasowe proponowane do dalszego stosowania

Uwzględniając przeprowadzoną analizę stanu rozwoju i płynności hurtowego rynku gazu dla transakcji krótkoterminowych oraz analizę skuteczności środków tymczasowych w ramach obszaru bilansowania KSP_{Lw}, GAZ-SYSTEM proponuje utrzymanie obecnie obowiązujących środków tymczasowych, tj.:

- platforma rynku bilansującego
- tymczasowa opłata za niezbilansowanie.

Jako podstawowe kryterium warunkujące możliwość wycofania środków tymczasowych dla rynku gazu zaazotowanego proponujemy spełnienie warunków poprawnie funkcjonującego rynku konkurencyjnego opisanych w „European Gas Target Model – Review and Update” (opublikowanym przez ACER w styczniu 2015):

- wartość indeksu Herfindahla-Hirschmanna poniżej 2000,
- liczba dostawców (producentów) powyżej 3,
- wskaźnik bezpieczeństwa dostaw (RSI) powyżej 110%,
- współczynnik koncentracji rynku poniżej 40%.

2.3.4. Działania planowane do podjęcia mające na celu wycofanie środków tymczasowych wraz z harmonogramem ich realizacji

Planowane w ramach ubiegłorocznego Sprawozdania działania, które miały na celu wycofanie środków tymczasowych w ramach obszaru bilansowania gazu Lw zostały już w znacznej części zrealizowane. Z dniem 1 marca 2016 r. uruchomiony został punkt wirtualny, co umożliwia dokonywanie transakcji związanych z przenoszeniem prawa własności (w ramach transakcji OTC).

Ze względu na specyfikę obszaru bilansowania gazu Lw, biorąc pod uwagę brak zainteresowania aktywnych ZUP transakcjami przenoszącymi prawo własności, w ocenie OSP tworzenie platformy obrotu dla tego obszaru nie spowoduje znacznego wzrostu płynności rynku krótkoterminowego. W systemie gazu Lw źródła gazu należą obecnie do jednego dostawcy i do czasu pojawienia się źródeł gazu innych dostawców, w ocenie OSP będzie niezwykle ciężko osiągnąć płynność krótkoterminowego rynku gazu. Niemniej jednak OSP będzie w dalszym ciągu podejmował działania zmierzające do stworzenia warunków umożliwiających rozwój krótkoterminowego rynku gazu w tym obszarze bilansowania.

Środki tymczasowe w ramach tego obszaru są koniecznością ze względu na brak możliwości zastosowania rozwiązań docelowych wynikających z BAL NC.

3. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza wskazuje na systematyczny rozwój krótkoterminowego rynku gazu w ramach obszaru bilansowania gazu wysokometanowego KSP_E od momentu wejścia w życie BAL NC i wdrożenia środków tymczasowych.

Wyniki analizy przedstawione w Sprawozdaniu potwierdzają zatem osiągnięcie podstawowego celu wdrożenia środków tymczasowych, jakim jest zwiększenie płynności hurtowego rynku gazu dla transakcji krótkoterminowych. Zgodnie z BAL NC, działania bilansujące podejmowane przez operatora systemu przesyłowego w przypadku, gdy stosowane są środki tymczasowe, powinny zwiększać w miarę możliwości płynność hurtowego rynku gazu dla transakcji krótkoterminowych. Przedstawione dane potwierdzają tę prawidłowość.

Jednakże biorąc pod uwagę niespełnienie kryteriów wycofania środków tymczasowych w obszarze KSP_E, GAZ-SYSTEM proponuje utrzymanie środków tymczasowych: platformy rynku bilansującego oraz tolerancji na poziomie 4% (zgodnie z pkt. 2.1.3).

Dla obszaru bilansowania gazu zaazotowanego KSP_{Lw} oraz obszaru bilansowania SGT, w związku ze stosunkowo krótkim okresem funkcjonowania punkt wirtualnego umożliwiającego dokonywanie transakcji przenoszących prawo własności, rynek dla transakcji krótkoterminowych przenoszących własność paliwa gazowego znajduje się na początkowym etapie rozwoju. Utrzymanie obecnie obowiązujących środków tymczasowych, tj. platformy rynku bilansującego i tymczasowej opłata za niezbilansowanie (zgodnie z pkt. 2.2.3 i 2.3.3) będzie sprzyjało temu rozwojowi.